

PATNUBAY NG BAYAN

THE PEOPLE'S GUIDE—GUIA DEL PUEBLO

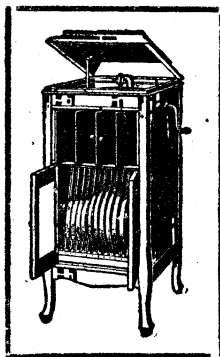
YEAR
AÑO
TAON

V

MANILA, JANUARY
MAYNILA, ENERO 1919

No.
BLG. 45

LA GRAFONOLA PERFECCIONADA:

El MOTOR "SANDOW" de que están provistas las Grafonolas Columbia es el detalle mas saliente que hace de estos aparatos superior como instrumento musical.

Debido á la fuerza limitada de este motor las **GRAFONOLAS COLUMBIA** producen el tono más fuerte pudiendo regularse al grado según el gusto de cada cual.

"Provease de una Columbia en su casa y sonriase"

PLAZOS LLEVADEROS

ESCOLTA

BECK'S

MANILA

Urrutia y C.^a

Exportadores é Importadores

Comerciantes en toda clase de productos del país
Consignatarios de los vapores.

'Albay," y Ntra. Sra. de Begoña," con servicio regular á
los puertos de Legaspi, Tabaco, Lagonoy y Daet.

Muelle de la Industria 1043
MANILA, I. F.

Dirección Telegráfica: "URRUTIA"
Claves: AI, ABC, 4.a y 5.a Edicion y Lieber's

P. O. Box 597.
Teléfono 319.

INSULAR LUMBER COMPANY

Our Tanguile and Almon Lumber Offers an Acceptable
and Reasonably Priced Substitute

FOR

MAHOGANY

Large Stocks Always on Hand Well Manufactured
and Seasoned.

Write for Samples and Prices.

MANILA, P. I.

THE PEOPLE'S GUIDE

ENGLISH SECTION

PROPRIETOR AND MANAGER:
SOFRONIO G. CALDERÓN
758 Reina Regente, Biondo, Manila.

EDITOR OF THE ENGLISH SECTION
P. L. STANGL, B. S.
P. O. Box 733, Manila.

5th Year.

MANILA, JANUARY 1919

No. 45

HAPPY NEW YEAR!

Another year has run its course, and we are upon the threshold of a new year, with its possibilities, hopes, failures and fulfillments. What will it mean to the war weary world? Surely an era of peace, where honor and justice will become more nearly realities than they ever have been before.

Rebuilding. That is going to be the keynote of the year 1919! And we out here in the Philippines, on the edge of things, with all things very new as yet; with our political, economical and social institutions still in short clothes, what will this year bring to you and me, who are part of the population of these sun kissed isles?

Well, to a very large degree it will be just what we make it, what we want it to be. It is up to us to bring into this New Year such ideas and ideals, such plans and the wherewithal for making them realities; so much of DOING instead of dozing, so much of knowledge and skill applied to the things that are and that we cannot get away from, so as to bend them to our purpose, instead of, as in the past, be dominated by them.

One thing this year should bring with it is REAL patriotism, not lip service, not hollow sham, not self seeking, but that patriotism which says: my country, right or wrong, and then makes it

its sole business never to let her be wrong, nor her elected leaders either.

More honesty at the polls, at the desk, at the shop, at the home, in every place that men and women are to be found. More public spirit, not the self seeking kind, which makes gifts, gives alms, and does other similar things to be seen of men, so as to get their vote when the time comes, or else to blind them to shady deals in public places or stock watering, while quoting scriptures.

More self reliance, and less depending on the all convenient milch cow, the government, to do everything for us.

More belief in the power of work and the possibilities of these islands, so that the hum of industry resound from Cape Engaño to Tawi Tawi shore.

Less pessimism, that corrosive poison that robs effort of its fruits and leaves fear and doubt where only confidence should reign. Away with the grumbler and the knocker; this is a young country, and in such only the strong, the hopeful, the doers have a place.

Get Busy Then this year, do your share that these islands shall write 1919 down as the year of great achievements, the year of a new era of progress.

GET BUSY AND BE A HELPER!

In the Department Store

She brought the picture herself into the department where picture-frames were sold.

She was a slender little woman with brown hair threaded with gray, and soft blue eyes. She wore a modest suit and a plain hat. Her hands clasping her mesh bag, trembled a little.

WARNER, BARNES & CO., Ltd.

LONDON—MANILA—ILOILO

General Merchants, Insurance & Shipping Agents

IMPORTERS AND EXPORTERS

Telegraphic Address: WARNER
P. O. Box 94

Juan Luna
El Hogar Building

MANILA, P. I.

She turned to the girl who came forward, a tall, hazel-eyed girl in a white shirtwaist and skirt.

"I wonder if you have a frame small enough for this picture?" she asked, gently.

The girl took it.

"It is my latest photograph," the little woman explained: "and my son, who has been ordered into training, wants to take it with him. He joined the guards a year ago, when the trouble with Mexico first broke out. He spent six months on the border, and came home expecting to be mustered out; but war with Germany was declared, and now he has been ordered to the fort, preparatory to leaving for France.

"He says"—her voice was full of tears as she went on—"he says he can't go without my picture, so I came down to have it fitted into a small frame, that he may take it with him. He's all the boy I have."

The young woman with the hazel eyes nodded.

"Too bad", she answered; "but you wouldn't have him stay, you know".

The little, slender woman brushed away a tear.

"You're right, I wouldn't," she said. "Not for the world! Of course, he must answer his country's call. You know the song, I'm Proud to Be the Mother of a Soldier Boy." I am; but along with it comes the pain."

"How would this frame do?" asked the hazel-eyed girl, hastily, for she saw the tell-tale quiver of the little mother's lips.

The little slender woman looked at it.

It was a small, gold frame, very exquisite in design and finish.

"That's just what I want," she cried. "I'll take it, and I'll wait while you have the picture fitted into it. You can do it better than I."

When the hazel-eyed girl came back with the picture safely enclosed in the little gold frame, she handed it to the waiting little mother.

"Don't feel too bad over the departure of your soldier boy," she said, gently. "All these years, without knowing it, you have been pre-

ATENEEO RIZAL

COLLEGE OF PHARMACY—COLLEGE OF AGRICULTURE.

Founded 1904—Incorporated 1909.

SPECIAL COURSES IN AGRICULTURE

BEGIN JULY 1 1918 .

The new term opens July 1st. Inscription now open. New laboratories and greatly improved courses and equipment.—The best College of its kind.

For particulars apply to 635 641 Calle Sales, Sta. Cruz, P. O. Box 733

paring him for this great crisis, and he's going to make good. I know he is. The boy who carries with him his mother's picture into battle is going to make the finest of soldiers. He is going to "do his bit," never fear. Our country is all the safer and more secure because of him. He is not going to yield to temptation; nor flinch in the midst of shot and shell. The picture of his mother is going to not only be a safeguard, but an incentive. Proud you should be of your soldier boy, who is going into service with your picture against his heart!"

The poor little mother's lips were quivering piteously.

"If he only comes back!" she managed to say.

The hazel-eyed girl nodded.

"God grant it; but if he doesn't, his little bark will come into harbor with all sails set. There, I didn't mean to make you cry!"

The little mother was weeping silently.

"You haven't", she said, brokenly. "You've comforted me."

S. H. M.

This, That and the Other

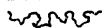
—o:O:o—

Port Limon, in Costa Rica, is claimed to be the greatest banana port in the world. The bananas are brought in from the plantations either in old-fashioned bullock-wagons or on muleback. The plantations, or "fincas," are vast in extent,

THE WILLIAMS FASHION TAILORING

SASTRERIA DE G. MASIGLAT

221 PLAZA STA. CRUZ

Se recibe toda clase de trabajos concierne al ramo de sastrería. Espero pues se sirva Vd. honrarme con su confianza utilizando mis servicios en esta sastrería por lo cual le doy anticipadas muchas gracias.

ESPECIALMENTE MODERNO

G. Masiglat.

The Sanitary Steam Laundry

TELEFONO 529

918 CALLE ARLEGUI

Es la mas conocida lavandería de vapor.

Lava higiénicamente las ropas y muy á propósito para esta temporada de enfermedades contagiosas.

covering many square miles in area. The bananas are cut while green, by native Indians and negroes imported from the West Indies. An average of one steamerload each day, all the year round, leaves Port Limon. About thirty thousand bunches make up a load, and there are about 135 bananas to a bunch. That makes more than 120,000,000 bananas that are exported from Port Limon each month. It would mean an evening's work for an entire family to reckon up how many that would average for every man, woman and child in the United States per year; or, take a pencil, and, allowing a reasonable average of seven inches for the length of each banana, reckon how many times the entire crop of the year would encircle the earth, if strung out just touching each other; or, as a third example, calculate what State or States in the Union could be covered by a carpet of all the skins, reckoning twenty-five square inches to a skin! The results are simply astounding!

Think for Yourself

—:O:(—

A BOY had been employed in a shop for a year. The proprietor was engaging him for the second year, and was raising his wages. He told the boy that he was pleased with the way he did his work, with his writing and with the way he got along with his customers.

"But", said he, "there is one thing I want this year. I don't want to have to tell you what to do; I want you to think for yourself, to see what is to be done, and do it without being told."

The conversation put the boy on the road to efficiency, and greatly added to his value to his employer. It is always a great advantage for one to think for himself, and to see what is to be done and do it.

A great many persons stand around waiting to be told when they do see what is to be done, and should, for every reason, go and do it. Among intelligent people there should not be need of a leader to constantly outline the work for this one and that one. A large aggregate can not be accomplished by men who always wait for the word of the master. Individual initiative should come into every life; and the sooner one learns it, the more will he be worth to himself and to every one else.

LIVING SOUNDING BOARDS

If I were to tell you that the soundingboard of our musical instruments, such as the piano, was but an imitation of one of nature's own devices, you would probably smile; but, in truth, there are insects which have soundingboards. An entomologist discovered, about twenty five years ago, that on the under side of the fore wings of two Japanese insects, known as the Cicadas,

Victor Victrolas

No home is
complete
without
a Victor

Phono-
graph.

ERLANGER & GALINGER
Roxas Building *Manila*

there was a curious pit or hollow connected with an organ which is used by the insect for producing sounds. Among the Khahri Hills is another species of insects which possesses a similar kind of sound organs. This insect produces a shrill, creaking sound, which falls unpleasantly and rather harshly upon our ears, and yet, if the sound-pit were not there, it is very doubtful if we could hear more than a very little squeak.

NATIONAL HATREDS SHORT

After one of the most bitter wars of modern times, a war that developed from national as well as political animosities, Russia and Japan find themselves allied in a common cause.

Polo de Bernabe, the Spanish Ambassador to United States was handed his passports by the government nineteen years ago, and sent home, preliminary to the war that made Cuba free, yet the same diplomat is now the official "friend" of the United States in Berlin, and is handling American affairs in the German Empire.

So runs the world away. The quarrels of nations are little different from the quarrels of children. Their rage is soon exhausted, and the common interest of humanity draw belligerents again into bonds of friendship.

China Trusts United States

—XOX—

The United States accepted from China, after the Boxer Rebellion, only enough indemnity to cover the actual loss, and the remainder of the indemnity which China had paid was returned to that country. China decided to use this fund for educational purposes. Part of it was to pay for the education of Chinese students in American universities. Ten of these young men came to this country in 1910. Here are the records brought down to date:

Five took first prizes in scholarship.

Five took second prizes in scholarship.

One is now commissioner of agriculture in China and director of an agricultural school.

One is a professor in Peking University.

One is professor in the Hydraulic Engineering College in Nanking. One has completed a course in submarine and warship designing, and one has returned to China to work in this business.

One who took the same course is in the Chinese ministry of marine.

Four occupy positions of responsibility with American chemical and oil concerns in China.

One became mentally unbalanced through overstudy.

America was the only nation that returned anything to China. The ten students whose records are here given entered into their studies with

I CAN SUCCEED

This is the spirit which animates I. C. S. Students and pushes them Successward. During the quarter of a century of existence of the International Correspondence Schools, their thousands of enterprising students have shown that success can be won by any one who is willing to work and prepare for it. Poverty and wrong surroundings mean nothing to I. C. S. Students—unless as stepping stones to Achievement.

Studying in the I. C. S. you use your spare time only. You study in the privacy of your own home regardless of your location. You can go as fast or as slowly as you choose. You carry on your studies to suit yourself. The system is molded to fit the student's conditions.

Let the I. C. S. help you forge ahead also. To begin, simply mark and fill out the coupon below and send it to us.

Mail Coupon Today

~~~~~ (TEAR OFF HERE) ~~~~~

PHILIPPINE AGENCY

International Correspondence Schools

Masonic Temple Bldg., Escolta,

Dept. 15-13, Manila, P. I.

Salesmanship	Telephone Expert
Advertising Man	Agriculture
Show-Card Writing	Livestock and Dairying
Window Trimming	Poultry Farming
Bookkeeper	Architecture
Stenographer	Contracting and Building
Civil Service Exams.	Concrete Construction
Commercial Law	Structural Engineer
English	Bridge Engineer
High School Mathematics	Draftsman
Teacher	Plumbing
Commercial Illustrating	Civil Engineer
Farm Management	Surveying and Mapping
Industrial Engineer	R. R. Constructing
Lettering and Sign Painting	Municipal Engineer
Stationary Engineer	Mining Engineer
Marine Engineer	Metallurgist
Gas Engineer	Chemist
Automobile Running	Higher Accounting
Refrigeration Engineer	Complete Telegraphy
Mechanical Engineer	
Machine Designer	
Navigation	
Cotton Manufacturing	
Electrical Engineer	
Electric Lighting	

Just write your
name and
address HERE.

enthusiasm. They brought credit to China and to the institutions which gave them their opportunity. China spent the money and received it back with increase. The money will continue to flow back to America as long as these young men have a voice in the affairs of their native country.

At the Top of a Mountain

—o0o—

What a great experience it is for the first time to lie, warm and comfortable and well filled with hot chocolate, all wrapped in a sleeping-bag, at the very tiptop of a high mountain, far above the treeline, and watch the sun drop below the horizon, and then the riotous colors fade while stars begins to twinkle here and there! How few mountain-climbers have seen clouds floating about them in moonlight or starlight! What serene enjoyment, when awakened by the grawing light, to boost the haed a little higher and drowsily watch the narrow streaks of red spread over the sky and finally, as the sun peeps over the edge of the world, tint the streams of low cloud in the valley; and then to doze until the sun's warmth makes it easy to crawl from the snug nest!

"My wife left to-day for the West Indies.

"Yes. Jamaica?"

"No, indeed; but I didn't stand in her way."

If You Smile

Life is very much like a mirror; if you smile upon it, it smiles back again upon you; but if you frown and look doubtful upon it, you will be sure to get a similar look in return. I once heard it said of a grumbling, unthankful person: "He would have made an uncommonly fine sour apple, if he had happened to be born in that station of life!" Inner sunshine warms not only the heart of the owner, but all who come in contact with it.

Character is an atmosphere rather than a sum of qualities. It is revealed in crises.

Life is not really what comes to us, but what we get from it.

Nothing New

A Babylonian letter written four thousand years ago has just been opened and read for the first time. It was opened at the University of Pennsylvania with a mallet, for was sealed in a clay envelope. A Sumerian scholar found the it was a complaint about a supply of flour that had been ordered. Plainly there is nothing new under the sun either in problems about food or in the vexations of delayed mail.—(The Youth's Companion.)

"EL HOGAR FILIPINO"

SOCIEDAD MUTUA DE CONSTRUCCION Y PRESTAMOS

MANILA

Hacemos operaciones en cualquier provincia de Filipinas, siempre que sean de alguna importancia, produzcan renta segura las garantías y esten registradas estas con títulos antiguos de dominio o Torrens.

Nuestro sistema se adapta lo mismo a las fincas urbanas que a las explotaciones agrícolas de importancia.

GUIA DEL PUEBLO

SECCION CASTELLANA

EDITOR Y ADMINISTRADOR

SOFRONIO G. CALDERON

ADMINISTRACION

758 Reina Regente,
Binondo, Manila.

5.º Año.

MANILA, ENERO 1919.

Núm. 45.

OBRAS SON AMORES...

Año nuevo, vida nueva. Tales son los propósitos y las expresiones que se suelen formular generalmente por la inmensa mayoría de los que arrastramos nuestra existencia en este planeta; propósitos y expresiones que, ordinariamente, después de formulados, quedan relegados al olvido del mismo modo que ocurre con los objetos de uso particular que después de ser utilizados por una ó dos veces son llevados al desván donde yacen hacinados en confuso montón un sin fin de trastos viejos. ¡Año nuevo, vida nueva! ¡Qué frases tan prometedoras, tan preñadas de halagadoras esperanzas! Y, sin embargo, cada vez que expira un año y comienza otro nuevo, calcule cada uno cómo con el año que finaliza, cuántos buenos propósitos se han malogrado y cuántas bellas esperanzas se han desvanecido del mismo modo que se desvanece el humo con el leve impulso de una suave brisa... ¡Cuántos propósitos de enmienda tronchados por el furioso vendaval de las pasiones! ¡Cuántas esperanzas hermosas día por día deshojadas por nuestras propias apatías y debilidades! Si no dejamos ese sendero, si no procuramos enmendarnos de veras, inútiles son cuantos propósitos de enmienda formulemos y vanas todas cuantas esperanzas abriguemos como fruto natural de tales propósitos. Y, si alguna vez, en momentos de angustia, cuando los recios embates del infortunio nos abata el ánimo, queramos inquirir lo que queda en el fondo de nuestras almas, después de haber visto que no hemos hecho nada, que no hemos procurado emplear todos cuantos medios estaban á nuestro alcance para la realización de los propósitos formulados, no nos sorprendamos al ver en ellos, escritas con la sangre de nuestros corazones, como flotando en lontananza sobre los restos de un naufragio, estas fatídicas palabras reveladoras de nuestra desidia y carencia de voluntad: *Nulla est redemptio*.

Sí, no hay redención posible para los débiles, para los pusilánimes, para todos aquellos que, llenos de concupiscencias en sus corazones, no procuran dejar á un lado sus mezquinas pasiones para regenerarse en las cristalinas aguas de la más pura moral predicada por Jesús, que, en un día como este, allá, en un rincón de Nazaret, vertió por primera vez su sangre preciosa por la redención de la humanidad entera. No olvidemos que la ley del éxito sólo acompaña a los fuertes y a los que han conseguido hacerse dueños de su voluntad. De éstos es el porvenir.

Otra vez, en la rápida sucesión del tiempo, del mismo modo que se señalan las horas en la esfera de un reloj, nuestros ojos ven el primer mes de un nuevo año que empieza. Y, otra vez, cuántos de nosotros al ver que el almanaque nos muestra el primer día del año, no habrán formulado nuevas proposiciones, nuevos planes, para un nuevo género de vida. Para que esos propósitos no se malogren es preciso llevarlos á la práctica inmediatamente procurando vencer cuantos obstáculos se opongan á su realización. No olvidarse que toda la dificultad está en dar el primer paso;

 TEL. 3576	I. DE LEON EL MEJOR PINTOR PROGRESIVO DE CASAS Y CARATULAS A PRECIOS MUY ECONOMICOS	 TEL. 3576
175 ROSARIO.	MANILA, I. P.	

EXCELENTES

El mejor Tabaco que se vende en las Islas.

Las personas de exquisito gusto que desean un buen Tabaco, siempre prefieren y buscan un "Excelentes" después de las comidas

Otras menas también buscadas por los buenos fumadores después del desayuno, son:

BELLEZAS, DA CAPO Y ESPECIALES

Siempre que vea V. en un Tabaco,
la etiqueta y el anillo de

LA ALHAMBRA

este V. seguro que tiene en la mano, el mejor tabaco que se fabrica en las Islas

una vez dado, toda dificultad subsiguiente es relativa. Sólo así, manteniéndonos firmes y constantes en nuestros propósitos, uniendo la acción a la idea, es como lograremos muy pronto ver colmados nuestros fervientes deseos de regeneración social, moral y política.

PITHA-GURU.

EL ORGULLO

El orgullo, que es compañero inseparable de la soberbia, es el cáncer más terrible que roe los cimientos de la sociedad humana. El mundo entero lo conoce, pero, en vez de combatirlo, lo practica. Los mismos moralistas y teólogos, que, hipócritamente lo anatematizan desde sus cátedras, ó pulpitos, se hacen, en más de una ocasión cómplice de su sacrilegio. Es porque el orgullo además de ser cáncer, es algo así como la morfina, que en los momentos supremos de la vida, apacigua el moral que producen las sensaciones de este mundo inquisitorial.

Lo que digo es una calumnia que lanzo sobre la sociedad por el mero despecho de una idea mal intencionada? Naturalmente que no. El orgullo existe para desgracia de todos. Y existe en todas partes. Todas las clases sociales del mundo estan, hasta cierto grado, infec-

tadas por ese cáncer. Los monarcas de la tierra están hinchados de orgullo. En el apogeo delirante de sus grandezas, rodeado del poderio militante de sus imperios, han impuesto sobre sus súbditos la creencia en las castas reales. Por ese medio ellos se eternizan; los humildes le obedecen, y los ignorantes, creen que, realmente, ellos han descendido de una especie diferente de hombres. Ese gran cortejo de nobles, que medra á la sombra de las cortes lujosas del mundo, están enfermos de orgullo. Y lo están, porque poseen toda la gloria de este mundo. Poseen el dinero, y el predominio en la sociedad mediante su influencia. Con el dinero compran el placer, y todo aquello que sirva de complemento á una vida cómoda, dichosa, divertida. Por eso, están orgullosos de si mismos. Cuando se enfrentan con un desgraciado, víctima del destino, le miran con desprecio...

Las ricos, que no pertenecen á la nobleza, se conducen de idéntica manera que los principes, condes, duques, marqueses. Porque el dinero dá

The New Fashion

SASTRERIA Y CAMISERIA

Tel. 1427

171 Real, Intramuros, Manila, I. F.

Oriental Mobiliario & Co.

GRAN ALMACEN DE MUEBLES

Fabricamos muebles de todas clases á gusto de nuestros clientes desde los mas modestos á los mas lujosos.

Importacion Directa

T. Piapin No 342-6

Tel. 3129

Manila I. F.

derecho á ser orgulloso. Los ricos, salvo contadas excepciones, miran al pobre con hastío. El cochero, el criado, el cocinero son para ellos simples cosas humanas, sin almas, incapaces de sentir los reveses de la fortuna. El literato que posee ese maravilloso don de la pluma y del talento, es tambien orgulloso, porque fulmina rayos de desprecio sobre los más ignorantes que apenas le comprenden. Son orgullosos los sabios y académicos, porque desde el plano superior de intelectualidad en que viven, se creen divinizados por su ciencia. Son orgullosos los poetas, esos bardos divorciados de toda realidad, porque en sus sueños, nunca realizables, se creen superiores á los demás mortales. Orgullosos son los clérigos de todas las religiones, que por estar investidos de unción piadosa desprecian á los pecadores, arrojando sobre ellos eternas maldiciones. Y los religiosos, que por orgullo desprecian á los demás, son peligrosos á la sociedad en donde viven.

Las mujeres, hermosas, impelidas por cierto orgullo estético, se creen con el derecho de despreciar á las que tuvieron el infortunio de ser engendradas feas. Los blancos se sienten orgullosos ante los mulatos. Los mulatos se sienten orgullosos ante los negros. Y ¿de qué se sentirán orgullosos los negros? Pues, los negros deben sentirse orgullosos de algo; porque ellos, como humanos al fin, han de padecer la misma enfermedad.

El orgullo ha traído muchas desgracias al mundo. Y las seguirá trayendo mientras la humanidad no se percate de su inutilidad. Que el orgullo es inutil, está plenamente demostrado.

¿Que sacan los seres humanos con ser orgullosos? Nada. Cual es el directo resultado del orgullo? El odio.

Aquellos seres humanos que más se signifiquen por su orgullo, serán eternamente odiados por el próximo. Y los seres odiados, son seres envilecidos, condenados á vivir en un ambiente hostil é ingrato. ¡Ah, y que terrible debe ser vivir odiado por el próximo!

El orgullo debe ser eliminado de la tierra, porque constituye una afrenta contra todas las virtudes establecidas por el espíritu inmortal que creó al mundo.

Y ¿porque los seres humanos han de ser orgullosos? No hay razón para ello. ¿Basan su orgullo en el privilegio de existir?—No hay razón para ello. Muy bien; pero después de existir ¿que somos todos nosotros? ¿A donde vamos á parar? ¡Ah, todos iremos á parar al seno de una madre común: la tierra! Allí nos convertiremos en gusanos, después en polvo...

Y ¿nuestros espíritus? Volarán hacia las mansiones de lo Infinito...

Si los humanos nos diéramos cuenta de que todos, sin distinción de color, ni de clases vamos á ser gusanos y polvo, después de existir unos cuantos años sobre la tierra, tal vez, renunciaríamos á ese derecho maldito de ser orgullosos. Entonces estaríamos dispuestos á convencernos, que el orgullo, más que inutil es indigno, aún, de nuestra pequeñez.

LORETO SERAPIÓN.

Si queréis prosperar en vuestro negocio ó en vuestra profesión, no solo necesitáis capacidad sino principalmente el que os conozca el público: y por eso debéis tener **Carátulas**

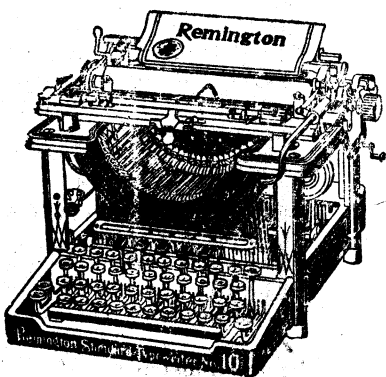
Acudid pues á

PEDRO C. DOMINGO

307 Bustos, Sta. Cruz, Manila. Tel. 3147

Precios al alcance de cada uno.

RECUERDE ESTO

Cuando V. necesite una maquina de escribir, sea nueva o de segunda mano, recuerde que somos AGENTES EN FILIPINAS de la FAMOSA MAQUINILLA

Remington

Tenemos tambien muchas otras marcas de maquinas de segunda mano de las mejores clases que vendemos en muy bajos precios.

MANILA TRADING & SUPPLY CO.
155-159 ESCOLTA--MANILA

Progreso Agrícola

IV

No queremos entrar en lo hecho en el siglo XIX sin dejar consignado todo lo que se conoce con anterioridad á esa fecha, y bueno será expresar que antes de 1626, ya el religioso rec- leto Fr. Rodrigo de Aguduru Moriz, escribía un *Manual de Medicinas caseras*, todas de plan- tas del país.

Al terminar con la labor realizada en el siglo -XVIII, labor que necesariamente había de ser- vir, como la realizada en anteriores centurias, de vanguardia para los esfuerzos que luego des- pues se determinarán, es indudable que en todo ese empeño, en ese trabajar progresivo, teníamos que ver á la fuerza, porque las circunstancias así lo exigen, un beneficio, y no pequeño, que se hacía al país, tanto más, cuanto que dada la fertilidad de su terreno, cualquier ensayo ofree resultados apetecibles.

Responde á eso la propaganda que al menos en esta materia, significaba esa labor, siendo de ello, entre otras cosas, una buena prueba que alienta y fortifica á cuantos sienten cariño por nuestras cosas, el hecho de que al principio del siglo XIX Agustín Pedro Blaquier escribiera una muy importante obra con curiosísimas noticias acerca de las especies del reino vegetal que se

crian en las Islas Bisayas, con especialidad en las provincias de Sugbu é Isla de Negros, así como en las de Samar y Leyte, donde se había dedicado á hervorizar durante el tiempo que administraba las parroquias de esas localidades.

Luego vemos que en 1811, al amanecer como quien dice de esa centuria, llamada de las lu- ces, un estudioso ciudadano, don Mariano Lu- gasca, en su libro editado en Orihuela *Ameni- dades naturales de las Españas*, ya habla y enu- mera plantas de Filipinas connaturalizadas en aquella antigua metropoli, es decir, por entonces llamaba ya la atención, indudablemente, la ri- queza de nuestro suelo, con todo de no haber sido en esas fechas lo suficientemente explorado.

Aun cuando los comienzos del siglo XIX se caracterizaron en estas Islas por atraer la aten- ción pública en cuestiones que afectaban á la política, tales como movimientos revolucionarios, medidas sobre representación en Cortes etc. sin embargo, la agricultura encontró apoyo, dictan- dose en 7 de diciembre de 1801 una real or- den que prevenía se fomentara aquella, así como las industrias de las Islas, y en 22 de abril de 1804 se solicitó de la autoridad superior del país, un informe acerca de la conveniencia de prote- ger la agricultura, declarando libres de derechos de alcabalas y diezmos, tanto el algodón, como el café y el añil.

Tratabase de tres productos que tenían espe- cial importancia, no solo por el beneficio que

reportarían bajo el punto de vista comercial, sino porque se producían en esta parte del mundo.

Si nos fijamos en el algodón que desde luego es originario del oriente, conociábale ya en muy remotos tiempos en la India, como que desde tres siglos antes de Jesucristo escribió Teofrasto acerca de él, y solo en la Edad Media fué conocido en Europa, y desde el siglo XIII se confeccionaron tejidos en Venecia.

En Filipinas se cría el algodón á contar desde la época prehispana, pues cuando vino el Adelantado Magallanes y los suyos, los hijos del país usaban trajes de tejidos, y con artefactos, si se quiere primitivos, ya fabricaban entonces.

Las dos especies de algodones que se crían en Filipinas, no solo son superiores sus productos á los de Bombay, si no acaso á los de cualquier otro sitio donde se cultive, y aqui se teje principalmente en las provincias de Ylokos y Batangas, aun cuando en las demas tambien se dedican á esa industria, y en ocasiones se mezcla con seda, piña, ó con el abaca, haciendose ropas tan finisimas, que un crítico de la Exposición de 1887 refiriendose á nuestros tejidos, manifestó que no los repugnaría la más acreditada fábrica de Malinas ó de Belfast, y actualmente se realiza una muy apreciable exportación de ellos.

Conocida la importancia del algodón, se trató por todos los medios de dar impulso á su cultivo, y aparte de otras medidas de antiguo adaptadas, vemos que en 23 de abril de 1836 se dis-

pone la remisión á Antike de semillas de Pernambuco para que se siembren, y en su afán de impulsar más y más este producto, se trató en 3 de febrero de 1838, de abrir el puerto de Manila á los algodones extranjeros.

Cuando el gobernador Lemery allá en 1861 se ocupó de la administración de las Islas, tuvo decidido empeño en el cultivo del algodón, y en 4 de diciembre de ese año, se recomienda su siembra, para la que se dieron detalles hablando del beneficio que producía, y luego, en 21 de febrero de 1862, se declara libre de derechos la siembra, introducción de semillas, útiles, y de los aparatos destinados á la siembra y beneficio, al par que se ordenaba la concesión de premios en medallas ó en otra forma, á los hacendados que presenten mayor estensión de cultivo y mejor calidad del fruto.

Por otra parte, de nuestro algodón se vienen ocupando desde tiempos muy antiguos escritores extranjeros, pudiendose citar al que fué factor general de la *Compañía de Filipinas* don Tomás Comyn, quien al dar á luz en 1820 y fechado en Madrid, su importante libro *Estado de las Islas Filipinas en 1810*, expresa que el algodón producido en Filipinas, es de los mejores del mundo, y luego, en febrero de 1855, un distinguido medico, el Dr. José Martin Martinez, trata con un conocimiento grande este producto, en su *Memoria sobre el cultivo, industria y comercio del algodón en Filipinas*, insistiendo años despues, alla en 1895, acerca de la importancia del arroz, en su

Yu Biao Sontua

DASMARIÑAS No. 209. MANILA, I. F.

Comerciantes
en toda clase de productos
del País.

Importación de Arroz.
Molino de Arroz en Bautista,
Pangasinan.

ARMADORES DEL VAPOR

Y. SONTUA

SUCURSALES:

Calbayog, Catbalogan, Carigara, Tacloban y Surigao.

Dirección telegráfica: "SONTUA."

Tel. 68, P. O. Box 186.

notable revista quincenal *La Vida Industrial en Filipinas*:

Si nos referimos al café, cuyo nombre parece haberse tomado de Kaffa, sitio donde crece, y que desde el siglo XV nada más comenzó á propagarse, viéndose ya en el XVIII en la Martinica, Santo Domingo, Guadalupe, Cayena, Guayana francesa, Isla de Reunión y Jamaica, no habiéndose introducido en Cuba hasta 1748, llevado por don Juan Antonio Gelabert, que hizo las primeras siembras en tierras del Najay, sabemos que hallá á fines del siglo XVIII podían contemplarse algunas, muy pocas plantas de él, en aquel ensayo de Jardín Botánico que entonces había en Manila, siendó luego transportado á la Laguna, y de aquí á otras provincias, propagándose con cierta facilidad, porque es admirablemente fértil, crece en cualquier lugar donde se deje caer el grano, y se dá espontáneamente en muchas de nuestras montañas, ofreciendo por lo general un grano de superior calidad.

Donde en verdad hizo progresos este cultivo, fué en Batangas, donde en 1808 apenas si se conaban en los huertos algunos de estos árboles, pero luego el Sr. Galleo Reyes que durante los años 1812 á 1825 fué gobernadorcillo de Lipa, tomó con empeño la propagación del café y lo consiguió, decayendo algo ese entusiasmo, aún cuando luego renacieron actividades á las que contribuyó no poco la *Sociedad Económica*, que en su afán de generalizar en las Islas el plantío de este producto, entre otras cosas, reimprimió en 1827 la

Memoria sobre el cultivo del café en la Isla de Cuba

Cuando en 1832 el Sr. Santiago Reyes, hijo de don Galleo, fué elegido gobernadorcillo de Lipa, continuó la labor de su señor padre, y extendió el área de este cultivo que se hacía en gran escala en 1859.

Un prominente hijo de Batangas, el Sr. José Luz, fué uno de los entusiastas por el café, desarrollando tales actividades para dar á conocer lo valiosa de esta producción, que reunió apreciabilísimas semillas de sus sembrados para presentarlas en las Ferias y Exposiciones celebradas en aquella provincia durante los años 1867 á 1880, que le valieron varios premios.

La producción del café aumentaba de año en año en Lipa hasta 1889, en cuya época las dos terceras partes de este pueblo se habían dedicado á su cultivo, llegando á pagarse entonces hasta 25 pesos por picul.

Verdad es que se laboró por dar impulso al café, y aparte de las disposiciones que desde 1780 se dictaron, vese que en 1831 el gobernador Enrile ofrece 7,000 duros al que exhibiera una hacienda de 40,000 pies de buena calidad en el segundo año de sembrado, y en 27 de Julio de 1837 se asignan 1000 pesos por presentar un cafetal de 60,000 plantas en estado de segunda cosecha á Mr. Pablo Gironier, un cirujano francés que había venido á Filipinas en 1820, y que luego fué autor de apreciables libros y se casó con una hija del país, donde residió veinte años. Luego se conceden dos premios de

F. M. YAPTICO

MANILA—ILOILO—CEBU

IMPORTACION Y EXPORTACION DE TODA CLASE DE PRODUCTOS.

ARMADORES DE VAPORES Y BUQUES DE VELA.

EXPORTADORES DE AZUCAR.

AGENTES DE SEGUROS MARITIMOS. *SUCURSALES*: EN NEGROS OCCIDENTAL.

COMISIONES Y CONSIGNACIONES.

OFICINA CENTRAL

ILOILO

OFICINA en MANILA: JUAN LUNA No. 197

TEL. 1239.

P. O. B. 86.

DIRECCION TELEGRAFICA

“YAPTICO”

1000 y de 500 pesos en 22 de Septiembre de 1846 á don Yñigo Gonzalez Azola, por haber cultivado dos plantaciones de café.

Un conocido escritor hispano, don Manuel Scheiduagel, siendo gobernador de Abra, sembró café en 1875 en las cercanías de Galiano, en Benguet, y en 1884 se descubrió que en Nueva Vizcaya se criaba espontáneamente el café, es decir, su cultivo se fué extendiendo y llegó á ser de los sembrados que mayores rendimientos proporcionó.

Por otra parte, no es de extrañar que nuestros compatriotas tomaran con ahinco la siembra del café, si se tiene en cuenta que el grano producido por las provincias de la Laguna y Tayabas, era tan apreciado como el de Java y el de la Martinica, no superándole el de Moca, al que se criaba en Silan y en Mindanaw, así como el de Batangas y Camarines, que era el conocido con el nombre de *Caracolillo*, considerado como el mejor en su clase, y que dió á ganar un platal á los hacenderos hasta casi los últimos días de la dominación española, en que desgraciadamente, quedaron destruidas aquellas extensas plantaciones por haber sido atacadas por la enfermedad conocida con el nombre de *Unus*, que viene á ser el gorgojo que produce la larva de un *Co-leoptero*, (escarabajo) de mediano tamaño, del grupo de los *Longicornius*, figurando también entre los enemigos del café, la enfermedad conocida en el país con el nombre de *Dapulak*, producida por un pequeño *hemiptero*, conociendo-

se además en Batangas y Tayabas, otra especie denominada *Bagombon*, que es la larva de un *lepidoptero* nocturno (mariposa) y que también causa bastante daño.

Por lo general esos bichos se desarrollan en las ramas de la *Mudre cacao* que se siembra para resguardar al café, y de aquel se trasladan á este (*).

Lo cierto es que Lipa, sobre todo, por ser la comarca más antigua en el cultivo del café, y cuya riqueza obedecía á este producto, decayó bastante, y lo mismo les ocurrió á los pueblos de San José y Rosario de la misma provincia, así como á los de Alminos, San Pablo y Dolores, de la Laguna, y á los de Camarines, Kawit y Mindanaw que vivían del café, de cuya producción y valor dá idea la siguiente estadística:

Años	Kilogramos	Dollars
1854	852,571	145,344
1864	1.803,935	528,511
1874	2.854,270	990,574
1884	7.529,564	1.286.402
1894	603.156	177.518

Como se vé, fué lucrativo el café hasta 1890, y despertó de nuevo entusiasmos en los albores del siglo XX, como tendremos ocasión de espresar después, con motivo de la llegada de los americanos.

(*) Vide: Sanchez y Sanchez. Domingo. *Memoria sobre un insecto enemigo de los cafetos*, Manila. 1890.

--- Philippines Cold Stores ---

El mejor y el mas antiguo COLD STORES que se conoce en las Islas Filipinas en donde millares compran su carne.

A medida que pasan los años, la Carne Helada es mas solicitada por ser la mejor, mas limpia y mas barata.

Vaca, Carnero, Mantequilla, Queso.

Philippines Cold Stores

Proximo al Mercado de la Quinta.

503-511 Calle Echague

MANILA P. I.

Del añil dice el duque de Almodovar, que es un precioso género que antes era de mala calidad, cultivado con descuido y casi inservible pero desde el año 1779 se logró un método de beneficiarlo como en Guatemala.

Lo que si se sabe es, que la primera siembra de añil se hizo en la hacienda de Tambobong, así como luego se realizó en el pueblo de Baliwag, en Bulacán, siendo esta entonces una de las fuentes de riqueza de esa localidad, vendiéndose generalmente á 90 pesos (en esa época eran duros) el quintal, y aun rendía algun beneficio su exportación.

Por cierto que con motivo de las transacciones de este producto, hubo sus más y sus menos entre los agricultores y acaparadores, y un escritor de esa época, nos refiere que era muy común por entonces este cantar:

Kung ibig mo magkautang
ikaw ay magtitinaan
kung di ka makapagkintal
ikaw ay makikintalan.

que traducido al castellano quiere decir:

Dedicate á hacer añil,
si quieres te den prestado;
si no entregas el quintal,
seguro saldrás mercado.

Toma el mando de las Islas el gobernador don José Gardoqui y Jarabeitia, que llegó a recorrer el Archipiélago con propósito de estudiarlo, y en 3 de Diciembre de 1813 dictó

unas instrucciones para el empadronamiento de cosecheros de tabaco en el partido de Gapang, método que habian de observar para conservar la semilla, formación de los almácigos á las tierras que hayan de cultivar realización y conservación de las plantaciones, hasta hallarse el tabaco en sazón para beneficiarlo; para el gobierno de los caudillos de los barrios de la siembra de esa planta, mejor cultivo y beneficio de ella, y reglas para los aforadores de tabaco. Se encargaba que la semilla debia ser la de *pampano*, que produce hojas anchas, redondas y gruesas, que son las preferidas por buena calidad y gusto, desterrando las de las clases *Isinai* y *Minustasa*, formándose los almácigos desde el 1 de Octubre; que la transplatación se hiciera á tiempo, no siendo de menos de dos pies la distancia de una palma á otra, para que pudiera producirse buen tabaco de todas las calidades desde 1.a á 6.a; que se despunten y capen las hojas las hojas, que no se tasmeen hasta hallarse en sazón; que se cueguen en los camarines de oreo etc. (1)

Se había, pues, roto el hielo; de nuevo se hallaba sobre el tapete el importante problema agrícola, y no podía haberse olvidado por nuestros primeros representantes á Cortes en el Congreso español, una cuestion que afectaba de

(1) Como tendremos ocasion de ^e evo, de hablar del tabaco, entonces haremos su reseña.

ESTABLECIDO EN 1896

CARLOS GSELL

MANILA, P. I.

Fabricacion y Exportacion

— DE —

Fosforos de Seguridad Impregnados

Sombreros de Lana y Paja

PARAGUAS

TODO PUEBLO QUE MIRE POR SU FUTURO, DEBE FAVORECER SU PROPIA INDUSTRIA, Y FAVORECIENDO LA INDUSTRIA DE SU PAIS, SE FAVORECE A SI PROPIO

modo tan directo á nuestras fuentes, de riqueza por lo que nuestro primer diputado, el ilocano Sr. Ventura de los Reyes, presentó en 8 de Octubre de 1813 ante la Camara hispana, un proyecto cuyo finalidad era el beneficio de la agricultura; es más, una vez suspendida la representación á Cortes de nuestro país, el Sr. Gonzales Azaola aprovechandose de la autorización que se concedió de presentar peticiones, fundado en la falta de brazos para atender á los extensos terrenos cultivables, solicitó que se permitiera la entrada de chinos en estas Islas para dedicarlos á la agricultura, y luego en 2 de Diciembre de 1814 se dispone por real orden, el mayor y mejor fomento de la agricultura y de la ganadería, por medio de una justa libertad, dandose á conocer en 5 de marzo de 1817 un procedimiento para mejorar la calidad del azucar.

MANUEL ARTIGAS Y CUERVA.

Importancia de la Escritura China

Para el orientalista, para el psicólogo y el político, que quiera conocer y estudiar la mentalidad oriental y comprender su manera de ser, tanto en la vida privada como en la pública, el conocimiento de la escritura China es una verdadera necesidad. La aparente "ilógica," que los occidentales y los occidentalizados encuentran en

la "lógica" oriental, desaparecerá cuando el que nos juzga es capaz de seguirnos en nuestro razonamiento y comprender nuestro pensamiento íntimo y los motivos que gobiernan nuestros actos.

Los pensamientos é ideas orientales, al pasar por el tamiz de la mentalidad occidental, se modifican adoptándolos a su propia lógica. Aun cuando el traductor fuera oriental, al verterlos en un idioma extraño, los conceptos pierden su genuina originalidad, porque no en vano se dice, que cada idioma es el mas apropiado para la expresión de las ideas peculiares de cada raza.

La mente occidental parece trabajar en línea recta, mientras que la oriental procede por sorprendentes curvas y círculos, según Lafcadio Hearn. Este autor que ha llegado á identificarse con todo lo japonés, para aprobar su afirmación cita el arte genuinamente oriental del "jiujitsu." ¿Qué cerebro occidental, pregunta, podía haber imaginado el principio en que se funda este arte, de no oponer la fuerza á la fuerza, sino dirigir en su provecho la del atacante, derrotar al enemigo con su sola fuerza y vencerle con su propio esfuerzo? Seguramente, contesta, tal paradoja jamás podía haber sido concebida por un cerebro occidental. Y, sin embargo, que hermoso simbolismo representa este arte; la "Inteligencia" venciendo á la "fuerza brutal" termina.

Para el profano ó para el principiante, que no ha llegado aun á poseer sus secretos, el jiu-jitsu no es más que un conjunto de movimientos

::: Gutierrez Hermanos :::

Comerciantes y Navieros.

Importadores y Exportadores.

Línea de vapores para Subat, Legaspi, Tabaco, Lagonoy, Nato, Bulan, Daet, Pacale, Mambulao, Mauban, y otros puertos del Archipiélago con los vapores.

"Magallanes", "Dos Hermanos," Montañes"

"Muudaca" y "L. Gutierrez II"

BEATERIO NOS. 116-122

TEL. 347

DIRECCION TELEGRAFICA

P. O. B. 776

"Gutierrez"

y artimañas que capacitan al que los conoce a la propia defensa, pero en realidad es un sistema filosófico, un sistema económico y sobre todo un sistema moral, porque la mayor parte de los principios en que se basa son morales. Constituye la manifestación del genio racial incomprendido y ligeramente presentido por las Potencias, que sueñan con el predominio en el Oriente, según el mismo L. Hearn.

Los éxitos obtenidos por el Japón en diplomacia, se deben á la aplicación del principio básico del jujitsu en sus relaciones internacionales. La revisión de los tratados que duró 26 años, 1871-1897, durante los cuales se emprendieron continuas negociaciones para concertar un tratado único que satisficiera á diez y siete naciones con diferentes intereses, es una proeza de jujitsu. Según el Profesor B. H. Chamberlain, el tratado anglo japonés de 1894 es un señalado triunfo de la diplomacia japonesa sobre la inglesa. En él todas las ventajas son para el Japón, mientras que Inglaterra no solo no obtuvo ninguna, sino que perdió hasta los privilegios obtenidos por anteriores tratados, aunque á primera vista aparezca lo contrario.

El progreso del Japón es admirable é innegable y puede atribuirse únicamente al genio de la raza. Las manifestaciones de este genio, sólo serán comprendidos á fondo por aquellos que estén en disposición de leer las ideas vertidas por sus grandes pensadores. Este progreso es el resultado de una larga y detenida selección de diferentes métodos occidentales transformados por sus grandes estadistas para adaptarlos á las necesidades y á la idiosincracia de su pueblo. Los pueblos que quieran aprovecharse de la experiencia del Japón, deben estar en condiciones de estudiar en él determinados métodos y sobre todo los resultados prácticos obtenidos. Hasta ahora toda la literatura japonesa está escrita en caracteres chinos y la propuesta "romanización", ó sea el empleo de los caracteres occidentales en la lengua japonesa, tiene muy pocos partidarios. Además, es de esperar que la supremacía que ha adquirido el Japón en el Extremo Oriente, sea un poderoso motivo para que tenga en alta estima y siga usando los caracteres chinos, cuyo conocimiento se impondrá en estas regiones.

La escritura china que parece ser tan difícil y complicada á primera vista, no lo es tanto en realidad. Se compone de unas 260 radicales ó caracteres simples que se combinan para formar otros compuestos. El número de caracteres se desconoce, pero 5000 son suficientes para leer

cuanto se escribe y la experiencia adquirida por los taquígrafos del Parlamento japonés demuestra que 2000 bastan para transcribir los discursos pronunciados en las Camaras y los libros de texto de las escuelas elementales de seis cursos solo contienen 1360 caracteres.

Las dificultades que el principiante encuentra, van disminuyendo á medida que progresa en el estudio. Esta escritura tiene su "graficismo"; y hasta su "humorismo"; así para expresar la palabra calamidad se agrupan los radicales, que significan río ó avenida y fuego ó incendio: la palabra ruido, alboroto, se expresa escribiendo agrupando tres veces la letra, que significa mujer. Estas particularidades ayudan á la nemotecnica de tal manera que un adulto que emprenda el estudio de la escritura china, si está dotado de regular espíritu de observación para hacer comparaciones y establecer puntos de referencia, puede facilmente aprender 10 caracteres diarios sin ningun esfuerzo.

Aunque el conocimiento de la escritura china significa el conocimiento de las lenguas de los pueblos que la usan, es, sin embargo, el único medio de comprender cuanto escriban chinos, japoneses, coreanos y anamitas, que representan con los mismos signos idénticos, objetos ó ideas, pronunciándolos de diferente manera. Las dificultades del estudio de la escritura china, se compensan, con la inmensa ventaja de poder comunicarse con todos los chinos cualquiera que sea su dialecto, con los japoneses, los coreanos y los anamitas, en una palabra, con los principales pueblos del Extremo Oriente, y esto sin hablar sus lenguajes.

La mentalidad filipina ha sido hondamente modificada por la larga convivencia con pueblos occidentales y la adopción sin reservas de sus lenguas y civilización. Si esta circunstancia es favorable ó desfavorable para el ulterior destino de nuestro País, es materia sujeta á discusiones, que sólo el porvenir puede resolver. El Maaquéz de Okuma en carta á un amigo filipino, expresó su creencia, de que esta civilización, de que tanto alardeamos, tiende á apartarnos de nuestro destino y cada paso adelante que demos en ella, aumenta la distancia que nos separa de nuestros hermanos orientales con los cuales, por ley natural, tendrémos que convivir. La comunión de ideas con los demás pueblos orientales no puede producir más beneficios y es una nueva y provechosa orientación que pre-enta ante nosotros. (Del Boletín Orientalista.)

ANTONIO M. H. LIM-GENCO Y GO.

PLAZA DEL CONDE N.º 127, MANILA, I. F.

Comisiones y Consignaciones de tabaco rama de Isabela,
Cagayan y Pangasinan.

Teléfono 1317

P. O. Box 901.

¡HINTAY KAYO!

¿NATIKMAN NA BA NINYO ANG AMING

Ginebra Ayala

Ginebra S. Miguel

at Ginebra Nacional?

¡Kung Hindi pa, ay Sayang na Sayang!

Makapagpapatotoo pa ng kanyang buti ang walang tigil na paglakas ng aming pagbibili at ang mga pagpuri ng nagsisibili sa amin.

¡TIKMAN NINYO!!

Ng kayo'y magsipaniwala.

MĀ LUGAR NA KABIBILHAN

Pakyawan { Sa aming gawaan No. 625, Echague, Maynila.
Sa aming tinggalan No. 630 " "

AYALA at K.^a

Fabrica ng Alcohol.

Na itinatag noong 1834--May 84 taon na ngayon.

Echague 630, 652 Maynila, S. P.

PATNUBAY NG BAYAN

PAHAYAGANG BWANAN

NAMAMATNUGOT
SOFRONIO G. CALDERON

KARUNUNGAN
KAGALINGAN
AT KAPAYAPAAN.

PANGASIWAAN
758 Reina Regente, Binondo.

Ika 5 Taon

MAYNILA, ENERO 1919.

Blg. 45.

**MATIWASAY, MANIGO AT MAGINGHAWANG
BAGONG TAON ANG NAIS NAMIN
SA AMING MGA "ANUNCIANTE" AT MGA MANGBABASA.**

Pasimula ng Bagong Taon

Ngayong tayo'y nanasok sa panibagong taon, ay kailangang simulán natin ng mabuti. Kung sa nangagdaan ay nagdanas tayo ng karalitaan at ng maraming kapansanan, dito sa kasalukuyan ay sikapin nating maiwasan ang gayon.

Sa taon nang ito ay gawiin natin ang pag-iimpok at ang matalinong pamumuhay. Talikdan natin ang paggugugol ng walang tuos at pagbubulagsak.

Pagmalasakitan natin na ang ating lupain ay magani ng marami, tayo'y matutong mag-arimohonan, matutong magtatag ng mga bagong pagkabuhay at matuto ng makabagong ayos ng pangangalakal. At simulan ng natin ang taong ito sa pagsasagawâ ng ganitong ayos ng pamumuhay na siyang paraang ikapagtataglay natin ng yaman, ng lakas, ng kapangyarihan at ng kakayahan. At sa ganito, tayo'y magiging isang bansang bihasa at matatag.

Pagmamakabayan

Ang pagmamakabayan ay siyang karaniwang sigaw ng balana, at sino ang makabayan? Ito ang tanong na mahirap sagutin, palibhasa't kung paanong sa kabanalan ay di lubhang mataho kung si Gayon ay tunay na banal o mapagbatal-kayo, ay gayon din sa pagmamakabayan na di lubhang natataho kung si Gayon ay tunay

na makabayan o tunay na makatiyan. May nagpapanggap na makabayan sa dahilang ibig magkonsehal o magdiputado o magsenador o maggovernador o magtaglay ng anomang katungkulan at ng makasahod ng malaking kabayaran; siya kayang makabayan? may nagpapanggap na makabayan ng dahil sa may katungkulan na sa pamahalaan at ibig pang lalong tumaas ang kanyang katungkulan; siya kayang makabayan? may nagpapanggap namang makabayan ng da-

“ANG TIBAY”

SINILASAN NINA TEODORO AT KATINDIG

Ave. Rizal blg. 2315 at Sucursal Azcarraga blg. 630.

TEL. 3331, MAYNILA, K. P.

Kung masira na may paraang mabuo'y ibalik at gagawin ng WALANG BAYAD.
Iingnang mabuti ang TATAK ng hindi malinlang ng mga manghuhuwad.

ASERRADORA MECANICA

DE

DEE C. CHUAN & CO.

JUAN LUNA 1028.

Venta de maderas del país de todas clases y dimensiones, en bruto y aserradas. Contratistas de obras y edificaciones.

TEL. 8561. MANILA. TEL. 315

Dr. H. M. MAYOR

DENTISTA.

Cura según los procedimientos modernos de la odontología.

ACUDID Á SU "CLÍNICA DENTAL"**Mary Chiles Christian Hospital**

135 Calle Gastambide, Sampalok.

Tel. 3723.

Manila.

"Pagibig ng dukha"

—oXOXo—

Tanġing kay L. C.

hil sa may pátahian ó may tindahan ó may gayong pagkabuhay ay naglilider tuloy sa gayo't gayong lapian ng polítika upáng siyang kalingain ng lapian kanyang pinaglilidiran; siya kayang makabayan? at maraming nagpapanggap na makabayan sa adhikang kagalingan ng kanilang sarili, makabayan ngá kayá?—

Sa ganang akalá namin ay hindi tapat na pagmamakabayan ang hangad na maglingkod sa pámahalaan ó sa bayan kaylan ma't ang nais ay sa sahod ó sa karangalan ng sarili; sa-pagka't ang gayon ay pagmamakatian. Ang tunay na pagmamakabayan ay ang tapat na pag-ibig sa bayan na walang ibang hangad liban sa ikagagaling at ikarangal ng kanyang lupain o báyang sinilangan. At siya nang dapat taglayin sa kalooban ng bawa't pilipino, na sikaping maglingkod sa kanyang bayan ng hindi dahil sa sahod ni sa karangalan ng sarili at ni sa kagalingan ng kanyang pagkabuhay, kungdi sa ikagiging-hawa at ikagigitaw ng kanyang bayan.

Isang Mabuting Ulam

Kung minsán ang ulam sa pamilihan ay tootong mahal at kung gayon ay dapat bumili ng ulam na mabuti at mura. Ang sardinas P. C. C. ay isang ulam na mabuti at mura, may malalaki at malilinis na isda, ang sabaw na katas ng kamatis ay masarap at ang lata ay hindi napapasok ng mga mikrobyo.

Bawa't sanzbahayan lalong-lalo na ang mahirap ay dapat magsimpán nito sa bahay; sapagka't kung minsan at maraming gawain ay di makapamili sa pamilihan, gayon din kung umulan o iba pang kapansanan at kung may sardinas P. C. C. sa bahay ay sapat nang ulam.

ENGRACIO DE ASIS

Nagpapasanglá ng alahas, at ibp. Murang magpatubò, mahal humalaga. Bukás kahi't araw ng pista.

Daang Azcarraga Bldg. 1339, Kanto ng Benavides, Trozo.
TEL. 3396. Maynila.

Florentino Leoncio

DENTISTA

545 Misericordia, Sta. Cruz, Manila.

KUMAIN KAYO
NG SARDINAS
TATAK
"P. C. C."

SAPAGKA'T kung kayo ay magagawi sa pagkain ng sardinas na ito, na isang mabuting pang-ulam, ay makapagtitipid kayo ng malaking halaga.

SAPAGKA'T ang kasiyasiyang linamnam, ang sarap na di pangkaraniwan, at ang kababaan ng halaga ng Sardinas "P. C. C." ay siyang sa kasalukuyan ay angkop na angkop sa lahat ng sambahayan.

SAPAGKA'T sa laki at bigat, ang isa ay katimbang ng apat na lata ng ibang sardinas.

Makakabile kayo sa lahat ng tindahan.

Pacific Commercial Company

Maynila—Cebu—Zamboanga—Tacloban—Legaspi—Vigan—Aparri

at makamandag ngá't lasong mga tfinin,
at waring sasapitin ko'y buhay na kalagimlagim
kapag di nasawatá atas niring damdamin.

Kayá't sakbibi sa aki'y ang Kaliwanagang
di mo ngá ako hahapisi't dudulutan
ng di maulatang dalamhati sa buhay
at didinggin mo PAGIBIG NG DUKHA kailan man.

ZOSIMO. A. NANAD.
Kasapi sa S. G. I. S.

Tayabas, Tayabas, K. P.

Patakaran ng kabaitan

SA MGA BATANG LALAKI'T BABAE

—o—o—
*Ang akdang ito ay nagtamó ng oanting
palang sampung libong piso (P10 000). Ang
sumulat ay ang Gurong William J. Hatchins na
taga Oberlin, Ohio at iniayos ni G. Cumilo
Osius sa isang paraang mabubagay sa mga ba-
tang Pilipino.*

(Katapusan)

Kung sikapin ko lamang magmatapat sa
aking mga kasangbahay ay mangyayaring magku-
lang ako ng pagtatapat sa páaralang pinapasu-
kan ko. Kung sikapin kong magmatapat lamang
sa paaralang pinapasukan ko, ay
mangyayaring magkulang ako ng pagtatapat
sa aking bayan, lalawigan at lupain. Kung
sikapin kong magmatapat lamang sa aking
bayan, lalawigan at lupain, ay mangyayaring
magkulang ako ng pagtatapat sa sangkatauhan.
Sikapin ko ngá bago ang lahat na ako'y mag-
mamatatapat sa sangkatauhan; sa ganito'y mag-
mamatatapat ako sa aking lupain, sa aking lala-
wigan at sa aking bayan sa páaralang pinapa-
sukan ko at sa aking mga kasangbahay

At yaong tumatalima sa KAUTUSAN NG
PAGMAMATAPAT NA LOOB ay tumatalima sa
siyam na Kautusan sa Mabuting Pilipino.

2. Ang mga kautusang ito ay inilagda ng
kahangahangá sa muikling pamanalaysay ni Abi-
gail Pearce, Pangalawang guró sa wikang inggles,
sa State Normal College, Ipsilanti, Michigan.
Itong mga kautusang pinaikli ay ang mga su-
musunod:

1. Papagtataglayin ko ng kagalingan ang
aking katawan at pag-iisip.

Siyang Kautusan tungkol sa Kagalingan.

2. Pipigilin ko ang aking dilá, kalooban at
isip.

Siyang Kautusang tungkol sa Pagpipigil sa
sarili.

3. Ako'y magpapasiya sa sarili, na magku-
kuró sa sarili at pipili sa kapasiyahan ng sarili.

Siyang Kautusan tungkol sa Pagpapasiya sa
sarili.

4. Ako'y matututong mapagkatiwalaan, na
magpapakabait sa salita at sa gawá.

Siyang Kautusan tungkol sa Napagkati-
walaan.

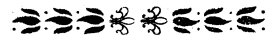
5. Ako'y makikipaglaró ng malinis, na ma-

Aw Yong Chiow Soo

BARRACA No. 4

MANILA, P. I.

Importación de efectos de América,
China y Japón. Exportación de
Azucar y Abacá.

TEL. 966.

P. O. B. 1354.

CHUA CHO PACK & Co.

JUAN LUNA 462-464.

MANILA I. F.

Importación de efectos de Europa, América,
y Japón

COMISIONES Y CONSIGNACIONES.

SUCURSAL — ILOILO

Presidente y Gerente Gral.

E. C. JOCO

Tel. 8555

P. O. B. 85.

EASTERN ASIA COMMERCIAL & Co. Ltd.

JABONEROS 925-930

Manila P. I.

IMPORTERS AND EXPORTERS.

COMMISSION AGENTS.

Branches: Davao, Atimonan and Tayabas

Cable Address-- "TANKUISENG"

P. O. B. 1276.

Tel. 8523

President and Gen. Manager

TAN KUI SENG

TAN LIUAN & Co.

DASMARIÑAS 224

Manila I. F.

Importacion y Exportacion

TEL. 3575

P. O. B. 1252.

"EL GLOBO"

Tel. 3072

P. O. B. 37

Luengo y Martinez

Oral. Luna 214 y Sta. Potenciana 71

Importación directa de artículos de Europa y América
 Únicos importadores de los famosos vinos de A. R. Val
 despino de Jerez de la Frontera
 Únicos agentes en Filipinas del acreditado aceite de olivo
 marca "Z"
 Embutidos extremeños y aceitunas aliñadas

COMISIONES Y CONSIGNACIONES

ORIENTAL SAW MILL

ASERRADORA MECANICA

TANDUAY 313
 MANILA I. P.

Venta de maderas del País de todas clases y
 dimensiones, en bruto y aserradas. Construcción
 de puertas y ventanas. Contratista de obras y
 edificaciones.

ANTONIO BARRETTO
 Manager

Tel. 363.

kikipaglarô sa ikapagwawagi ng kinauukulan kong
 koponan at sa pagsasaya sa larô

Siyang Kautusan tungkol sa Pakikipaglarô
 ng Malinis.

6. Gagawin ko ang aking tungkulin, sa
 magaan man ó sa mabigat.

Siyang Kautusan tungkol sa Tungkulin.

7. Ako'y magpapakabuting manggagawâ na
 gagawin ko ang marapat na bagay sa marapat
 na paraan.

Siyang Kautusan tungkol sa Mabuting Mang-
 gagawâ.

8. Aking gagapin ang kautusan tungkol
 sa pak kiyama sa paggawâ, na malugod kong
 tutulugon ang mga kasama.

Siyang Kautusan tungkol sa Pagsasamahan
 sa gawâ

9. Ako'y magmamagandang loob sa pag-iisip,
 sa pananalitâ at sa gawâ.

Siyang Kautusan tungkol sa Kagandahan-
 loob.

10. Ako'y magmamatapat sa aking mga
 kasangbahay, sa páaralang pinapasukan ko, sa
 aking bayan, lalawigan, lupain at sa sangka-
 tauhan.

Siyang Kautusan tungkol sa Pagmanata-
 pat na loob.

CAMILO OSIAS

Pangsamantalang Tagapamat-
 nugot ng mga Páaralar.

Isa sa mga katulong namin

Kgg. Loreto Serapion

Siya'y may 27 taóng gulang, na ipinanganák
 noong unang araw ng Disyembre ng taóng 1891.
 Ang kanyang ama'y taga Sebú at ang kanyang
 ina'y tagarito sa Maynilâ. Ang mga magulang
 niya'y nanahan sa Cuba noong 1891 at doon siya
 ipinanganák; nguni't kaylan ma'y di siya napa-

Talambiras Bros.

DAS MARINAS No. 42

MANILA, P. I.

IMPORTERS

TEL. 1225

P. O. B. 1497.

PACO STUDIO

1430 HERRAN

May manunuklay na walang
 BAYAD.

kilalang taga Cuba; sapagka't lagi niyang minahal itong Pilipinas na lupain niya at ng kanyang mga magulang: kaya't siya'y talaga't ganap na pilipino.

Ng siya'y tumuntong ng gulang na pitong taon ay tumungo sa Espanya na nag-aral sa Madrid, sakal lumipat ng pag-aaral sa Roma, Paris, Buenos Aires, Habana at katapustapusa'y sa Estados Unidos ng Amerika, na doon siya nagtapos ng pag-aaral sa filosofia.

Siya'y naglabbay sa halos boong Europa at sa Hilaga't Timog ng Amerika na nanulat sa mga pahayagan at hanggan; sa naging kinatawan ng ilang malalaking pahayagan ng iba't ibang lupain.

Siya'y isang "self-made-man" o sa katagang sabi ay nagtataglay ng kalagayan ayon sa sariling sikap. Batà pa siya'y naulila na at nagpagal siya ng di kawasà upang kumita ng kanyang ikabuhay at makapagpatuloy ng kanyang pag-aaral. Gayon na lamang ang binatà niya sa Europa ng siya'y maiwan doon na walang anomang, na halos batà pa siya noon ay nagtrabaho na sa isang talyer ng makinarya, na ang ipinatungkol sa kanya ay magbuhát ng bakal at magpahid ng langis sa mga makina. Sa kanyang sikap ay nagwagi at natuto, na tuloy tinangkilik siya ng isang dakilang manunulat sa mga pahayagan, at mula noo'y nabuksan sa kanya ang landas ng kabuhayan. Ngayo'y nanunulat siya sa maraming pahayagan ng iba't ibang lupain lalong lalò na sa Amerika-Latina.

Siya'y hinandugán ng mabubuting katung kulan sa Cuba lalong lalo na sa "Cuerpo Consular" nguni, t di niya tinanggap dahil sa siya'y-pilipino.

Noong Hunyo ng 1915 ay inihalal siya mula sa Nueva York na maging misyonero siya rito sa Pilipinas; sapagka't siya niyang hinilng. Doon siya galing, palibhasa't sa Amerika siya nag-aral ng Teolohiya.

Dito sa Pilipinas ay kilala siya ng lahat na mangbabasa ng mga pahayagan dito. Sa mga iniulat niya sa Vanguardia, La Nacion at ibp. ay sapat na mapagkilala ang di kawasà niyang katalinuan at karunungan. Ang kanyang mga lagdá ay pawang malayà at makabuluhan, ang mga akdá niya'y pawang puspos ng mga aral na kitututuhan ng mudlá at mano nawang hwag niyang pagsawaan.

Sa isang pakikipag-usap namin sa kanya ay sinabi niya sa amin ng tahasán, na siya'y walang anomang hangad na magtaglay ng anomang katungkulan at ang tanngi niyang adhiká ay ipaglingkod ang kanyang panulat at ang kanyang utak sa sangkatauhan at dito sa kanyang bayang Pilipinas. Ang ganitong uri ng tao ay dapat tanghalin at kunang uliran.

CRISPULO ZAMORA

Platero at Gravador.

351 R. Hidalgo, Maynila.

Tel. 3265.

Gumagawa ng magagandang korona para sa mga reina, ng mga medalla, botones, insignias, copas, na panggantung pala pang gayak sa simbahan, mga larawan, kaliz, baston, hiyas, karatulang tanso, mga chapa, at ibp.

Mabuting yumari at mura lalo na sa kapwa pilipino.

TY-CAMCO, SOBRINO

IMPORTACION Y EXPORTACION DE TODA CLASE DE PRODUCTOS

Comisiones y Consignaciones

Consignatarios de los vapores "Churruca" y "Panglima."

Hormiga No. 10.

Manila, I. F.

NARIANO UYCHACO SONS & CO.

DIRECT IMPORTERS

53 Rosario and Plaza Cervantes 219.

MANILA P. I.

Ship Chandlery, Builders, etc. Hardware, Iron, Steel and Metals, Roofing, Iron Pipe Fitting Paints, Dils, Varnish.—Mining Supplies, Rubber Goods.

P. O. B. 22.

CABLE ADDRESS:

"UYCHACO"—Manila.

LI SENG GIAP & CO.

SAN FERNANDO No. 828

Tel. No. 3324

P. O. Box 1270

IMPORTERS, EXPORTERS, COMMISSION AND CONSIGNATIONS STEAMSHIP AND MOTORSHIP OWNERS

BRANCHES:

NAGA AND DAET, AMBOS CAMARINES

CABLE ADDRESS:

"LISENGIAP"

Private Codes and A B C, 5th Edition

SON BUNCHIONG & Co.

Nos. 207-211 Sto. Cristo, Manila, I. F.

Dry Goods, Petroleum, Gasoline, Coconut Oil, Mobile Oil, Engine Oil.

Cable Address: "SONCOSING."

Phone 8586

P. O. B. 978

RESTAURANT "Dimas-Alang"

Blg. 555 Nueva, Binondo.

MAY MALINIS AT MABUTING PAGKAIN.

Mura at maaaring magdala kahi't saang bahay ó kawanihan.

Ang pagsasaka

(Katapusan)

Ang mga Guarani ay kumikilala sa diyos Tanoi, na anila'y siyang magulang ng langit at nagturò ng pagsasaka. Ang mga Moxos naman ay may kinikilalang isang diyos sa paggapas. Ng una'y inihahain ng mga taga Méjico kay Ceuteolt ang isang malaking pistá, sa pagkilalang siya'y diyosa sa paggapas at pinaghabilinan ng pangangasiwa at pagpapalakí ng palay o trigo, pinag-aalayan ng kapurihang pigka diyosa ang unang babang gumawá ng tinapay, na kung tagawagin ay Tchicomecoalt, at sa kawakasa'y inihahambing sa dakilang diyos na si Quetzalcoalt ang pagkapag isip ng pagsasaka. Lalong idinadako pa sa kaunaunahan ng mga taga Perú sa mag-asawang nagbigáy liwanag sa mga isip nila na si Manu Capac, unang lalaki at si Mama Oello, unang babae, mga pinakalarawan ng araw at ng buwan ó ng langit at ng lupa. Nababanggit naman sa Polinesia si Ofun, diyos ng pagsasaka, sa mga pulò ó "isla de la Sociedad" at pinapurihan ng mga haying patatas si Alo-Alo na kinikilalang diyos ng hangin sa Tonga.

Ang mga taga Asia namang di pa naliliwanagan ang pag-iisip, ay ipinahahayag sa atin, ang Peebec Yan ng mga Kareus sa Birmania at gayón din naiman ang mga Barbi, Fari at Pidzupenn ng mga Khonds. Itó'y nangaghandóg kay Fari-Penn, diyosa ng lupa ng mga táong pinapatáy na buháy na pinagpipindang-pindang at saká isinasabog sa linang ang mga mungláy-mungláy na butó at lamán.

"ANG BATONG BUSILAK"

MARMOLERIA

SOCIEDAD DE OBREROS FILIPINOS.

Se reciben toda clase de trabajo en Mármol como Lápidas, Monumentos, Mausoleos, Pila Bendita y Limpiezas, Escultura, Bustos de Rizal en Bronce, Cemento y Madera.

MARIANO DEL MUNDO,

GERENTE.

408 Padre Gomez, Sta. Cruz.

Manila, I. F.

Ang paghahalaman ng trigo at cebada ay siyang unang lumitaw niyong panahong ang ginagamit na sandata't kasangkapan ay batong pinatalas. Niyó'y may dalawang bagay na tungo: ang may anim na talatag ó hanay ng butil at ang may dalawá lamang. Ng samuód na panahó'y hinalaman na ang avena dawa, patani at ang gugulayin. Huling lumitaw ang pagtatanim ng kahoy. Niyong unang panahong ang ginagamit ay pinatalas na bató, ng hinalaman na ang trigo sa Europa, ay siya namung parang sinabi na sa kasilanganan, sapagka't apat na libo pang taon bago manaog si Jesucristo ay naroroon na sa Egipto. Hindi maalaman ang panahong ipinagkaroon nitó sa Egipto, Palestina at Grecia; ang "mitologia" sa kasilanganan ay ipinalagáy na wángis sa isang biyaya ng mga dioses. Sa mga kasulatan sa China ay tila doon natatandá ang araw ng unang paghahalaman ng trigo sa lupang iyón; ng panahong naghaharí si Chim-Nong, (taóng 2822 bago pa manaog si J. C.). Ang cebada'y nakasama ng trigo. Ang binhi nila at ng ibang gugulayin, gaya ng patani, ay iniingat sa malalaking sisidlang tapayang lupa, na pinaghahalohalo ang kadalasan. Ang paggawá ng tinapay, ay liniligis muna ang butil ng trigo sa ibabaw ng isang bató ng isang halong bató rin. Ang makuhang galapong ay ginagawang galleta na inilulutó sa ibabaw ng batong totoong pinainiit.

Sa mga nakuhang labis ng tinapay ng una sa mga lawá, ay nakikita ang hugis na mabilog ng batong pinaglulutuan. Ang mga kasangkapan sa pagsasaka ng panahong iyón, ay totoo ngang walang kawastuan na gaya marahil ng nakikita natin ngayón sa mga bulubunduking bulág pa.

NACIONAL STUDIO

GRAN GABINETE FOTOGRAFICO EN ARTES
921 YLAYA, TONDO, MANILA, I. F.

PEINADORA GRATIS

Ablerto desde las 7:00 a. m. hasta las 5:00 p. m. todos los días, también tenemos toda clase de papeles para todos los gustos y vendemos fondos.

Se reciben trabajos de ampliaciones al óleo blanco al negro foto óleo pastel y acuarela.

N. C. VILLACORTE *Fotografo.*

GAWAAN NG KENDY

NI

J. S. LAPIRA

Ongpin Blg. 746-748, Sta. Cruz, Maynila

Nababantog ang pagawaang itó sa kalinisan, ka-murahan at kasarapan ng mga kending may halong mantekilya, gatas, cape, lemon, sikulate, niyog at iba pang gawá sa Amérika.

Pagsadyain ninyo at ng masubok ang katotohanan. Tumatanggap ng pedido sa bayanbayan.

ORTIGA HERMANOS

DASMARIÑAS No. 214

MANILA, I. F.

COMERCiantES EN TODA CLASE DE
PRODUCTOS DEL PAIS.

ARMADORES DE LOS VAPORES.

*"Ortiga Hermanos" y "Panglima"***SUCURSALES:**

Calbayog, Carigara y Tacloban.

ang isip, na ang ginagamit ay mga putól-putól na kahoy na pinatutulis.

Maituturing na "Ciencia" ó karunungan ang pagsasaka, sapagka't naayon sa mga katotohanang nagkakaúwí uwi at sinasaliksik ang mga kalakarang nauukol sa kalagayan at pamumuhay ng mga tao at mga hayop, at ang mga ayos na guhit na sinusunód, upang humusay ang pamumuhay na iyán, na ibinabagay sa pagtataním: at masasabi namáng "arte", sapagka't gumagamit agád ng kaparaanáng itó, upang tamuhín ang lalong malaking pakinabang, sa makatuwid, sapagka't "ciencia" ay sumasaliksik ng kaparaanang iyón, at sapagka't "arte" ay inilalagdá ang mga dapat sundín. Ang pagsasaka'y isá sa mga pinakapangulong hanap buhay ng tao; at ang itinuturing na pagsasaka ng isáng bayan, ay ang katipunan ng mga paraang ginagamit sa pagkuha ng kapakinabangan sa kanyáng lupà sa paghahayop at paghahalaman. Gayón má'y hindi ang ibig sabihin nitó'y ang mga kanyákanyáng paraán ng pagsasaka bawa't bayan; saán man ang mga magsasaka'y magkakawanngis ang ginagamit na karunungan ukol sa pananím; ang nagkakaibá lamang ay ang paraán ayon sa taglay ng lupà, sa lagáy ng mga pinagkakalanghán ng tao, ang mga natutuhan, ang anyó ng paghahanap buhay at mga palakad, anopá't ang lalong mabuting paraán sa bawa't lugar ay ang umani ng lalong marami sa isáng tanging sukat.

Nababahagi sa dalawang bagay ang pagsasaka, ang una'y tinatawag na "economía vegetal", (tungkól sa mga halaman) at ang ikalawa'y "economía animal" (tungkól sa mga hayop) ang bawa't isá sa mga bahaging itó'y kung ginagawá, ay ang pangala'y "arte", at kung binabalak, ay "ciencia agrícola o agronomía". Ang

LA TABLERIA de P. y F. JACINTO

NAGBIBILI ng lahat ng uri ng kahoy rito.
GUMAGAWA ng sacisaring "muebles" na pasadya ayon sa ibang ipagawa.

YUMAYARI ng mga pang pinto, pang bintana, ibp.
LAHAT ay mura at ayon sa kasunduan.
TUMAWAG sa telepono 83.

954-962 Juan Luna, Tundo.

pagtuturong ginagawá, na siyá ngá ang "arte" ay dí maiugnáy kundí sa mga bukirin ó pinagsasakahan; ang pagtuturong binabalak ó sa karunungan, ay siyáng mapag-aaralan sa loob ng bayan, sa natutungkól sa mga paggamit ng mga katotohanang tanging nahahambing sa pagpapasaganá ng mga pananím at mga hayop.

Ang mga karunungan naghahandóg sa pagsasaka ng kanikanilang vari at mga paraán, ay ang mga sumusunód: "Botánica, Zoología, Mineralogía, Química, Hidráulica, Geografía", ang "arte de construir" at ang "Economía". Una una, ang "Botánica at Zoología, ay ipinakilala ang mga pananím at mga hayop na siyáng tinutukoy ng pag-aalagá ng mga magsasaka. Ang ikalawa: ang "Mineralogía at Geología" ay nagtuturó ng lahat ng nauukol sa pagkakalahók, lagáy at pagkakayari ng lupà na kinabubuhayá't linalakhán ng mga halaman. Ikatló: Ang "Meteorología" ay nagsasabi kung anó ang himpapawid at singáw ng lupà at ang pagkasaklaw ng kanilang bisá sa pamumuhay ng mga halaman't mga hayop. Ikaapat: Ang "Química" ay nagsasabi ng mga nangyayari at ang mga pagbabago bago ng mga nabubuhay at ang mga bagay na nakaliligid sa kanilá, sinasaysay ang paraán ng pagpapalusóg ng mga halaman't ng mga hayop, at nagtuturó ng pagkakalahók labók ng lupà, ng mga patabá, ng mga pagkain, ng mga balát at ugát ng mga halaman at mga hayop sa mga inaaning pinakinabangan at ibá pa. Ikalina: Ang "Física", ay nagpapaunawá ng mga guhit na karaniwang sinusunód ng paglakí ng mga halaman't mga hayop. Ikaanim: Ang "Aritmética", ay nagtuturó ng pagbabalak sa pagbilang ng inaani sa lupà. Ikapitó: Ang "Geometría" ay nagpapakilala ng hustóng panukat sa habá at kitid ng lupà. Ikawalo. Ang "Topografía" ay nagtuturó ng pagmamapa ó pag-

SASTRERIA DE MODAS

DE

I. MAOLANG-AWA & Co.

553 Azcarroga

Tel. 8182

TONDO—MANILA

Don't be deceived by the high prices and low quality of other shoes and repair work. You can get the best at Casey's the same price.

TRY CASEY'S REPAIR DEPARTMENT
CASEY'S HOSPITAL

FOR

SICK SHOES

307 M. H. del Pilar, Ermita.

PHONE 3887

lalagdâ sa papel ng anyô ng lupang hindi tootong malaki. Ika-siyam. Ang "Hidraulica" ay nagpapakilala ng pagpapaagos at pagpamanhik ng tubig. Ika-sampung: Ang "Geografia" ay ipinakilala ang pagkakaanyô ng lupa. Ikalabing isa. Ang "Arte de construir" ay nagtuturo ng paggawâ, pagbabangon, pagyari at pag-uuli sa dati ng bahay ó anomang ganito. Ikalabing dalawa. Ang "Economía" ay nagpapakilala ng mabuting pagbabahabahagi ng panahon sa paggawâ at iba pang bagay, ang matwid at mahusay na pangangasawa sa pag-aari, ang mayayon na pagtitipon ng mga kasangkapan at ang lakad ng pamumuhay ng tao. Sipi sa GANDASULIT.

Ang Sanglibo't Isang Gabí

Tinagalog ni Sofronio G. Calderón.

(Karugtong)

Ang haring Griego—anang patuloy niya,—ay hindi man lamang nahabag sa mga pamanhik ng manggagamot, kungdi bagkus pa manding nagmatigas, na aniya'y: "Kailangan kong mamatay ka upang hwag mong kitlin ang buhay ko sa isang lalang na paraan na gaya ng pagkagamot mo sa akin." Ng makita ng buhaluhaang manggagamot na walang mangyari sa kanyang pamanhik, ay tumalagá, ó sa katagang sabi, ay humandang mamatay. Siya'y piniringan ng berdugo, pagkatapos na matalian ang kanyang mga kamáy at ng naaakmâ na ang tabak ay namagitná ang mga tao sa bahay ng hari, na, sa habag sa manggagamot, ay nagsipamanhik sa Hari na mangyaring patawarin si Duban, na talastas nilang walang sala. Nguni't di nabagbag ang kalooban ng Hari at nagmatigas ng pananalita, na walá nang nakapangahas magbigkas pa ng kahit isang salita.

Ang manggagamot, na nakaluhod na at may pirng, ay nagbadya sa Hari ng pahimakas na samò, na aniya'y: "Panginoon ko, yamang ayaw nang baguhin ng Iyo pung Kamahalan ang kakilakilabot na hatol, ay isinasamò ku pò sa inyo na mangyaring pauwiin man lamang ako sa aking bahay upang makapagpaalam ako sa aking mga kasangbahay, makapaglimós sa ibá at máipamana ang aking mga aklat sa mga taong marunong gumamit. Sa mga aklat ku pò ay may isa na ibig ku pong ibigay sa Inyong Kamahalan, mahalagang aklat at karapatdapat na mábilang sa mga bagay, ng isang kayamanan. May nilalamang mahalagang bagay, at isa sa matutukoy ko, ay, pagkapugot sa aking ulo, kung mamapatin ng Inyong Kamahalan na buksán yaon hanggang sa ikaanim na dahon at basahin sa dakong kaliwá ang ikatlong hanay, ay sasagutin ng aking ulo ang lahat ng itatanong ng Inyo Pung Kamahalan.

Sa pagkapukaw ng kalooban ng Hari na ma-

DY CHI-CHUAN & CO.

Jaboneros Nos, 910-914

MANILA, I. F.

Almacen de comestibles, Negociantes en Abacá y Coprax. Comisiones y consignaciones. Sucursal en Samar.

TEL. 8177

P. O. B. 822

LOO TENG SIU

Hijos de J. Duyandin.

S. Fernando Nos. 819-823. Manila, I. F.

Comerciantes en productos del País.

Comisión y Consignación.

Armadores del vapor "PEKIN"

TEL. 8184.

GO PENG & Co.

Rosario Nos. 60-62 y 116. Binondo.

MANILA, I. F.

Almacen de Tejidos y novedades de Europa, America y del País. Variado surtido en todos los Correos. Importacion directa.

Precios los mas reducidos.

TEL. 3252

M. TAGAWA

IMPORTER AND EXPORTER

MANILA P. I.

KOBE AND YOKOHAMA (JAPAN)

P. O. B. 287

TRL. 84

Cable Add — "TAGAWA"

SOMBRERERIA Y SASTRERIA

DE
P. AUSTRIA.

Carriedo 247.

M. H. del Pilar, 409. Ermita.

Tel. 4482.

Tel. 3503.

Nagbibili ng sarisaring mga bagay para sa mga lalake, gaya ng sapatos, medyas, corbata, panyô, lalong lalò na ng mga sombrero rito sa Pilipinas.

ESPIRITU-SANTO Y SANTIAGO

PINTORES Y HOJALATEROS

Se reciben toda clase de trabajos convenientes al ramo.

Oficina.	Tel.	Taller.
946 Omping	3330.	446 Ave. Rizal.
Plaza Sta. Cruz.		Santa Cruz.

BAHAY SANGLAAN

— NI —

ZACARIAS DE GUZMAN

Daang Villalobos 144, Kyapo.

Tel. 3595.

Mabuting maghalagá sa mga hiyas, na gaya ng mga brilyante, perlas, gintó at iba pang mga bagay na may halagá. Mataas ang turing sa mga pagtasa, magaan ang patubò.

kita ang gayong kababalaghan ay pumayag na pauwiin si Duban.

Inayos ngâ ng manggagamot ang madlang bagay niya, at sapagka't kumalat ang balitâ, na pagkamatay niya'y may mangyayaring isang kababalaghang di nakita kaylan man, ay nagsidulog ngâ sa palasyo kinabukasan ang mga Bisir, ang mga Iman, ang matataas na pinunò at ang madlang tao ng Hari upaug manood ng mapanglaw at kabaklabakang pangyayari:

Ang manggagamot na si Duban ay humarap sa takdang oras, na may dalang isang malaking aklat, siya'y pumanhik sa baytang ng luklukan at iniabot yaon sa Hari, na aniya'y: Tanggapin mu pô ang aklat na ito, at pag napugot na pô ang aking ulo, ay ipalagay mu pô sa isang palangana; ang dugô ay titigil, buksan mu ngâ pô ang aklat, at ang ulo ay sasagot sa lahat ng itatanong mu pô sa kanya. Nguni't tulutan mu pô ako na ipamanhik ku uli sa Inyong Kamabalan na mangyaring ako'y kahabagan; alang-alang pô sa Dyos ay kahabagan mu pô ang isang taong walang sala.

—Ang inyong mga pamanhik ay walang pangyayarihan—ang tugon ng Hari; at ibig kong mamatay ka na tuloy marinig na manalitâ ang inyong ulo.—

—Tinanggap ng Hari sa kamáy ng manggamot ang aklat at iniutos sa berdugo na ganapin ang kanyang katungkulan.

Ang ulo ay pinugot ng boong ingat na bumagsak sa palangana at ang dugô ay tumigil

pagdaka. Ng magkagayon, ang Hari at ang madlang nangandoon ay nangapamanghâ, na ang mga matâ ng ulo ng manggagamot ay dumilat, at sakâ nanalitâ, na nagbadyang: "Buk-san pô ng Inyong Kamahalan ang aklat."

Sumunod ang Hari, at sapagka't ang unang dahon ay nádidikit sa pangalawa, ay binasâ ng laway sa bibig ang kanyang daliri upang kanyang mahiklat, bagay na inulit-ulit niya hanggang sa ikaanim na dahon.

"Hanggang dito ay walâ pang anomang nasusulat—ang bigkas ng Hari".

Buklatin pa pu ninyo ang ilang dahon—ang sagot ng ulo, at patuloy rin ang Hari ng pagbasâ ng daliri sa kanyang mga labi hanggang sa tumalab ang lason na nasa papel ng aklat. Ng magkagayon ngâ'y nabalisâ ang Hari, nagdilim ang paningin, at napasubasob na nangangaykay sa paanan ng luklukan,

Ng makita ng manggagamot na si Duban ó sa katagang sabi ng kanyang ulo, na sandali na lamang ang itatagal ng buhay ng Hari, ay nagbadyang:

"i Tampalasan! ganyan dapat mamatay ang mga punò, na, sa pagpapakalabis ay pumapatay sa mga taong walang sala. Pinarurusahan ngâ ng Dyos ang mga kabuktutan at mga katampalasanan."

Bahaggâ nang nabigkâs ang mga pananalitang ito, ay nanaw ang buhay ng ulo, at ang Hari ay namatay rin.

*(Ipagpapatuloy)***"GERMINAL"**

Samahang ganap na pilipino sa paggawa ng tabako't sigarilyo.

PAGBABA NG TULAY NI AYALA, MAYNILA, K. P.

Bantog sa inam at sarap ng kanyang mga ya i;
Bantog sa pagdamay sa mga sakunâ ng Bayan; t
Bantog sa pangunguna sa maraming tanghalan.
• Tikman ninyo ang mga may sagisag na:

Germinal, Katagalugan, Kapisanan at Floreal.

Gregorio Yu-Chuco y Herederos

ALMACEN DE TEJIDOS
Y MATERIALES PARA ZAPATERIA
Y CHINELERIA.

Calle San Vicente Nos. 219 y 221. TEL. 1401

MANILA & ILOILO.

"Herrera Bros."

PLATEROS Y GRABADORES

Se reciben toda clase de trabajos concerrnientes al ramo.

Especialidad en grabados, esmero y prontitud.

No. 1522 Azcárraga
Sta. Cruz.

Manila, P. I.

TEL. 3916.

Ang mga Hiwaga ng Inkisisyon sa Espanya

Sinulat ni M. V. de Ferreal.

Salin ni S. G. Calderón

(Karugtong.)

ISANG HIMALA

Si Enriquez, na gobernador sa totoong magiting na bayan ng Sebilya, dahil sa kalingâ ni Arbues; ay napakilala sa mga unang araw ng kanyang kapangyarihan sa pamamagitan ng lubhang maraming pagbibilanggô.

Ang ibang mga taong bunyi, mga pantas at mga banal na paham sa teolohiya, mga babang mabait at magiliw na may matimtimang damdamin at may masigla't makapangyarihang kalooban ay nagsisihibik sa bilangguan ng "Santo Oficio" dahil lamang sa hinalang sila'y maka Lutero.

Sa pagkabakla ng apostol dahil sa kasindak-sindak na mga pag-uusig, ay hinikayat si Esteban na lumayo munang ilang araw sa Sebilya, at sapagka't noo'y ibig naman niyang dumalaw sa mga mahirap, ay yumaong magkasabay na napatungo sa Sanlucar.

Ito ang dahilan kung kaya't walang inabot si Dolores sa bahay ng pransiskano.

Kinaugalian nitong tao ng Dyos na dumalaw

sa twitwina sa maraming bayan ng Andalusya: sa mga iyan ay paraparang nililingap niya ang mga may iba't ibang kapanaligan at tungkulin, kinakalingâ niyang magiliw ang mga hudyô na gaya ng mga kristyano, ang mga moro na gaya ng mga hitano; inaalîw niya ang iba, inilalayo niya sa kasamaan ang mga iba, sitang lahat ay paraparang pinasisigla, at ginagawaran niya sila ng tulong na walang itinatangi.

Sa boong Andalusya, sukat sa marinig ang pangalan ng apostol ay isa nang kasayahan: sukat sa banggitin ay namamalas ang ligaya sa madlang mukha, at nangapatingin sa langit na para bagang napasasalamat sa pagkakaroon sa buhay na ito ng isang taong maawaing gaya niya.

Kayâ, pag nabalitaan ng mga tao roon, na siya'y dumarating ay nakikita sa hinababâ ng daan ang maraming babang may kalong na anak, na nangag-aabang at nangaghihintay, na sila't sangpu ng kanilang mga anak ay mangabasbasan ng nabanggit na apostol, palibhasa't nananalig sila na sukat sa mahipô ang kanyang abito o damit ay nangalalayô sila sa mga kasamaan.

Kahima't sabihing mahinahon ng apostol, na: "Hindi ako ang dapat ninyong pag-ukulan ng ganyang pananalig, ako'y alabok lamang na gaya rin ninyo, kungdi ang Dyos na nasa itaas at nananalita sa aking boses"; ay lagi ring niluhuran ng bayan ang taong ito na mapagkalingâ sa kanila.

—Anak ko—anang apostol kay Esteban sa pagkakamanga sa matimtimang kaugalian ng mga

O. D. C.

GUANO compuesto para abono

Ohta Development Company

214 DAVID, MANILA
TEL. 1247 & 1301.

O. D. C.

SINOGOT.

SOMBRETERIA

NI

V. LIWANAG

Binundok, Juan Luna 351

Puhunang tagalog at yari rito

Gumagawá ng magagandang sombrero paha Nagbibilí ng tunay na mga sombrero Panamá, at Nagbibilí ng mga barong lalaki, kuelyo, panyô korbata, ibp.

"LA ESTRELLA"

Taller de Instrumentos de Cuerda

Paalaala sa mga manunugtog: Ang mga nangangailangan ng bajo de uñas dumaló kay

G. ISABELO VICENTE

Walang ibang gamagawá ng Clavijas mecánicas kundí dito lamang sa pagawaang ito.

No. 633 JABONEROS BINONDO.

taong ito na parang maamong tupa sa pananalitá nitong taong banal:— lalong madaling mahihikayat sa kabanalan ang mga ito, kung sa lugar na hamakin sa pamamagitan ng sindak at pahirap, ay akayin sa pamamagitan ng lingap at kagandahang loob na papanampalatayahin sa Diyos at sa talagá Niya. Ngunit hindi ganito, kungdi pinapaniniwalá sa mga pamahiin; pinapaghihirap ng gayon na lamang na di ikinabubuti, na nanganiwalá na lamang sa mga demonyo at sa impyerno. Sa kawalan ng kaginghawahan, ng mga kaaliwan at ng mga pag-asa ay nangagtataglay tuloy ng bulág na pananalig, nagiging mahihiná at mababagsik.

—Eh paano pô?—ang sagot ni Esteban:— ang mga taong ito ay walá nang anomang inari, sinalakay ng mga prayle at araw-araw ay binabawaan ng Inkisison ang mga sawing palad na ito ng tanging kagalingang taglay, na dili iba't ang kalayaan ng budhi. [Kay gaan sanang paginghawahin ng mga taong itong masipag at magiliw!

—May lalò pa manding mabubuting likas—anang apostol: matatalino at mabubuti; sa katainuhan ay masasaya, tuso at taglay ang katutubong pagdidilidili na ikinapagkukurò nila ng maseselang na bagay. Ang mga taong ito ay may kakayahang makapagtaglay ng lalong ikabubunyi at kailangan sa buhay na ito: na dili iba't ang pakikipagkapatiran sa lahat. Gayon man ay napagkikita natin na itong mga taong agang mabubuti at tapat na loob ay nagiging mga mapagpaimbabaw; at di lamang ito, kundí mapagkanulò pa! at ako man kung kaya't na-

papanatag pa ay dahil lamang sa aking ábito o kasuutan. Kung di rito, ay disin ipalalagay rin akong maka Lutero, at ikapapariwará ng aking buhay ang aking paglingap sa ikagagaling nila; ngunit ako'y paré, ako'y prayle: imagdadayá kayá ang isang prayle?

—Pakaingat kayo, among—ang tugon ni Esteban na sinabayan ng isang nginging mapanglaw,—si G. Alfonso Manrique at si G. Arbues ay di malayong mawalan ng pakundangán sa inyo pong ábito, na gaya ng ginawá ng dakilang inkisidor na si Torquemada, na nakasasama ng loob alalahanin; di niya pinakundangangan ang mga karapatan ng mga obispo sa Kalahorra at sa Segobya.

—Si Torquemada ay totoong nagpakabagsik—anang apostol na kasabay ang pagbubuntong hininga;—ngunit sa kanyang balakyot na kabulagan sa pananampalataya at di kawasang kabagsikan ay walá niyang kayamuan sa pagkain, paglalasing at ibp. Ang kabulagan sa pananampalataya ang ikinahaling niya, sapagka't kungdi ay ano't magpapakabagsik ng gayon na lamang ang isang tao? Pag nahatulan na ang isang di tapat, ay lumuluhod siyang magalang sa isang krusipiho, at pinahihirapan ang kanyang katawan sa sariling hampas upang pagbayaran ang lahat na kalikuan sa pananampalataya ng kaharian ng kastilya.

—Oh among! sa loob ng ilang daang taon, kung mapanuto ang sangkatauhan na siyang dapat mangyari, imapaniniwalaan kayá itong lahat na kakilabutan at kaululan?

—Oo, anak ko, ngunit upang ikahambal;

SA MGA MANGINGISDA

Nais ninyong makahuli ng matami at makapagtipid sa iniyong ginagamit na lambat at mga kasangkapan?

Gumamit kayo ng aming mga lambat at sinulid na sadiyang niyari upang gamit sa Gayad, Pukot, Panti, Pangtukos, Bating' Pangabayas. Panamban at iba pa, at iniyong makikita kaagad ang kaniyang biyaya.

Mayron din namán kaming mga pataw, pabigat na tinga, lubid, sinsing na tanso na gamit sa ano mang palakaya.

Nagpapadalá kami ng katalogo at tuloy tumatanggap ng pabilin ng mga tagalalawigan.

THE PHIL. NET BRAID MFG. CO. INC.

L. R. AGUINALDO, Gerente.

Nos. 343-345 Juan Luna,

Compañia Genuinamente Filipina

Binondo, Manila.

KATUBUSAN PAGAWAAN NG TABAKO'T SIGARILYO

Daang Clavel 501, Binundok,

TEL. 8524.

Ang págawaang ito ay puhunan ng mga manggagawa at sa mga pilipino na itinayo sa ikagagaling nila at ng bayan: kaya't kailangang lingapin natin yamang ang mga yari rito ay isa sa mga pinakamainam, maging sa matabang at maging sa matapang na lasa ng tabako't sigarilyo.

Siya nga nating hititin.

ang mga kamalian ng nagdaan ay magiging isang aral sa haharapin. Sasapit ang isang panahon na lahat ng tao ay babasa ng Ewangelio, at kung magkagayon ay magtataglay ng karapatan ang lahat na makapagbatian ng:

--Tayo'y magkakapatid' ano't magpapalagaan tayong parang magkakaiba?

Pag ang lahat ng tao ng isang bansa ay nakatatahong maigi ng mga kautusang kinasasaklawan nila ay totoong mahirap maggawaan ng masamá. Lalo pa man din pag ang mga kautusang ito ay ang Ebanhelyo, itong patnubay ng kalulwa; sa gayon ang kalulwa ay maitataguyod na maigi at magiging gayon din pati ng mga kilos. Saan ma't naghahari ang kahañalan ay naghahari rin ang kaguluhan, ang pamahiin at ang kaululan: ang mga salot na ito na ikinapagbabago ng lupa ay isang impyerno ng mga demonyo't mga sawi.

(Ipagpapatuloy.)

HINGGIL SA SENSO

Pahayag ng Gobernador Heneral

Buhat pa sa kaunaunahang panaho'y kinalala na ng mga bayang mahusay ang kalakaran, ang pangangailangang maalaman nilang ganap ang totoong bilang ng mga mamamayan, ang kanilang ikinabubuhay, ang mga nauukol sa hukbo o sa mga pagkabuhay. Dito sa Pilipinas, mula pa sa mga panahon ni Buzeta, sa makatwid, mula pa sa taong 1799, isinagawa

na ang ilang mga banta upang tipunin ang gayong mga kinakailangang maalaman, datapwa't ang tanging nagawang CENSO (talaan baga ng mga bayan, mga pangalan, at bilang ng mga mamamayan at ng kanilang mga pagaari,) na sung-ayon sa kalakaran sa mga panahong ito, ay ginawa niyong taong 1903, taglay ang karaanang hatol ng dunong sa mga gawang mga pagbilang na sabay sabay sa isang panahong takda, na anopa't palibhasa'y magaling ang pagkakahandá, ay kinikilalang lumabas na nabuti ang sensong yaon.

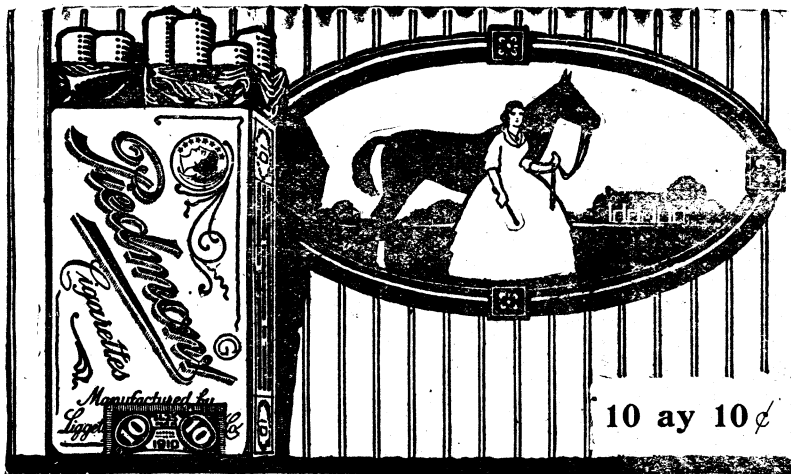
Ginawa ang senso ng 1903, upang lubos na maipakilala, hindi lamang ang karapatan ng bayang pilipino na makapaghalal sa kanilang mapiling katawanin sa isang Asamblea Popular (Kapulungang Bayan,) kungdi dahil din naman sa bangad na mapag-unawa kung ano ang buhay at paano ang mga hanap buhay ng mga mamamayan, patuunang hindi mangyayaring mawala sa pagtatatag ng matalinong mga kautusan sa ikasusulong ng kaginghawahan sa buhay sa Sangkapuluang ito. Ang kayarian ng sensong iyon, ayon sa pahayag ni Mr. Taft, na Gobernador dito ng panahong yaon, ay siyang magpapakilala ng kaya ng mga pilipino sa pagganap ng lubhang mahahalagang tungkulin sa napagtibay ng mga nasunduang kinalabasan ng senso, alinsunod sa pinatotohanan ni Heneral Sanger, na namatnugot sa paggawa ng sensong yaon; gayon ma'y dapat kilalaning dahil sa mga balakid na kasalukuyang nangyayari rito ng panahong yaon na gawin ang sinasabi ng senso, doo'y may namamasid, lalonglalo na sa nauukol na bilang ng mga mamamayan, ng mga tangit malalaking kakulangang nagpapaliwanag na totoo

Sa mga Manggagawa sa Lupa

Kung ibig ninyo ng palagiang mapagtatrabahuhan at ibig ninyong makapag-impok ng salapi ay pumaroon kayo sa kawanihan ng

The Hawaiian Sugar Planters' Association

135 San Nicolás.

Lahat ay Sigarilyong Virginia

Piedmont
Ang Sigarilyong mainam

Kneedler Bldg. **LIGETT & MYERS TOBACCO Co.** Manila.

**KUPONG MAHALAGA SA
BAWA'T PAKETE**

Ang kaarawang tak-
da sa mga kupon ay
pinalawig hanggang sa
ika 30 ng Hunyo ng
1919.

upang maitadhañ ang anomang layong may kapakinabangan, at gayon din sa nauukol sa pagtatatag ng mga kautusan. Dahil doon ay minagaling ng Lehislatura Pilipina (ng Kapulungan ng Cámara de Representantes) na ibatás, sa pamamagitan ng kautusang 2352, na binago ng Kautusang 2766, ang paggawá ng isang bagong senso, na doo'y matititik ang mga bagong kabilangang tunay, na magpapakilala, hindi lamang ng kalagayan ngayon ng paglagóng nangyari sa bayang pilipino, kungdi magpapaliwanag namán kung saan naroon ang mga kakulangang dapat pagpunán o ang mga kasamaang marapat gamutin.

May pag-asang máaakmang lalò itong bagong senso sa mga kalagayang pinamumuhayan ng bayang pilipino, na magtatamong lakás sa kanyang mithing guminhawá sa lahat ng anyò ng búh.y, na hindi linimot kailan man sa loob ng labinglimang taóng nagdaan buhat sa 1903, na dinanas niya ang boong pagpapakahirap upang kamtán ang layon. Titipunin ang mga kinakailangang matalós ang bilang ng tao sa bayan-bayan, at bukod sa rito'y ang mga ukol sa mga samahán, mga kapisanan sa pamamayan at pamumuhay, sa pagsasaka, at pangangalakal.

Upang pakinabangan itong gagawing kalakilian sa loob ng isang takdang panahón, tungkol sa kaugaliang pamumuhay, ay kinakailangan ang mairog at masimbuyong pagtutulungan ng lahat,

sapagka't sa pagtutulungan ito magmamulá ang magaling na kálalabasan ng pagpapagál, bagay na di másusunduan sa ibang anyò, kungdi rin lamang maaasahan ang pangatawanang abuloy ng ganap na pananalig at pagkakatiwalá sa magagandang kalalabasan, na pawang tungo sa kapakinabangan ng bayan.

Ang mga lalang upang mágagdagan ó mabawasan ang talagang bilang, ay walá ngang hinahanggang kungdi hubdán ng katotohanan ang mga bagay, na kayá lamang may halagá ay kung tagláy ang lubos na katotohanang anyò. Ang gayóng katotohanan, kahi't akalain mang walang kabuluhan ng humihiwatig na salát sa álam, gayon may totoong malakí ang halaga sa dalubhasang pagsisiyasa't. Ito ang kadahilana't itinalá sa ilnathalang kautusang nagbábatas ng pagtatatag ng bagong senso ng Pilipinas, ang iláng tadharang parusa sa sino mang lumabag at umabala ó hwag gumanap sa pagyari ng senso, ó titikising hwag maging katotohanang ang mga bagay na dapat matitik sa senso.

Inaasahang ang senso ay magiging kasaysayan ganap ng tunay na kalagayang kasalukuyan ngayon ng Pilipinas, sangpú ng kaniyang kayamanán at mga kasalatan, na pawang ilalahad na walang ililihim, walang itititik na hindi totoo. Hindi ngá mangyayaring maging isang bagay na magulo, hubad sa katotohanan ó makayayamot basahin ang senso, kungdi isang likpitan ng sa-

risaring kinakailangang mga bilang, mga balita at tanungan ng mga katotohanang mapakikinabangan ng "estadista" (o nakatatalos ng anyo yaman at kaugalian ng isang bayan), ng "legislador" (o naglalagda ng mga kautusan), ng pamumuno sa bayan, ng "filosofo" (o may dunong sa pagkuha ng katás, pinanggalingan at kinauwian ng mga bagay-bagay), ng "cientifico" (o nakatatáho ng isang karunungan o ng mga karunungan ng "industrial", (o gumaganap ng isang gawaing hanap-buhay), ng mangangalakal at ng magsasaka. Sa isang salita ang senso ay pakikinabangang tunay, ng sinomang totoong ibig makatulong sa ikasusulong at ikagiginghawa ng Pilipinas.

Ang katotohanan ang siyang dapat maging palatuntunan sa pagtitipon ng sarisaring kinakailangang maalaman ng lahat ng mga katulong at mga kinakailangan ng mga katulong sa paggawá ng senso, yamang ang tukoy ng adhikang ito'y ang pagkakamit ng pagsasarili, mga kalayaan at ginhawa, na siyang sa twina'y mithi ng bayan.

Walá ngang sukai ipag-alapaap hinggil sa mga mangyayaring ibubunga ng senso, yamang sumasagunitá ng lahat, na taglay nitong Pilipinas ang lahat ng kinakailangang kagamitan sa pagtatayó ng kaisahan ng isang bansá, na may kasarinlang buhay.

Nádadama ang inilagó ng Pilipinas mulá ng 1903 hanggang 1918, sa danas sa pamamahala ng bayan sa sarili, at gayon din sa pag-asaka, sa "industria" (mga gawang hanap-buhay) at sa pangangalakal. May mga pilipino sa pamahalaang taglay ang lubos na pagkaalam sa pagtupad sa iba't ibang anyo ng pamamahala. Matuturol ang lubhang maraming mga pilipino, na sa loob ng panahong itong nagdaan ay nakaganap na magaling ng kanilang mga tungkulin, at ang kanilang mga kasanayan at ngayo'y isang mahalagang kayamanan ng dunong sa magandang asal at sa ikagiginghawa ng Pilipinas. Tungkol naman sa mga pag-aaral, may mga nagpapatibay na gawang maniningning na bunga ng mga paaralan ng pamahalaan at ng sa hindi pamahalaan, at ang maraming graduado (nakatapos sa pagaaral) sa mga matataás na paaralan at sa iba't ibang mga kolegio ng Unibersidad ng Pilipinas at iba pang mga paturuan ng dunong, na ngayo'y nakapag-iilingkod nang mahalagá sa kalahatan.

Bagaman tila mandin hindi totoong nababagay ngayon ang paggawá ng senso ng Pilipinas,

PAG-INGATAN NINYO ANG INYONG MATA

Ang matá ay siyang mahalagang sangkap ng katawan ng tao. Kung may kapansanan ay ipag-pagawá ninyo agad ng bagay na salamin kay

G. CARLOS ORTIZ

Kilalang manglilitis ng matá.

24 ESCOLTA Tel. 939

F. TERAN

Almacén de muebles
Camas de hierro y bronce
Tesoros y cajas de caudales
111 al 117 T. PINPIN

Telefono No. 3532 (antes San Jacinto.)

TANGING

Aritmetikang Tagalog

Sinulat ni BENITO RAMIREZ

137 Pavia, Tondo, Manila.

Sino man ang nagnanasang mag-aral ng pagbilang o kuenta, ay kailangang magkaroon ng aklat na ito. Sapagka't nakikita kung papano ang paraan ng paggawa sa iba't ibang tuntunin o regla na may paliwanag.

Ipinagbibili sa mga Libreria sa Maynila

Halaga ng may balát P1.50
,, ,, walang ,, ... ,, 1.00

Tan Chong Say

214 Asuncion, MANILA, P. I.

Comprador de Coprax de la Fabrica Copra Products Inc.

Negociante en Aceite de coco

TEL. 8302

P. O. B. 1180

Ngayo'y panahon ng "Sakit ng Ngipin"

Kung hahanap kayo ng DENTISTA ay tunguhin ninyo si

Dr. A. Vergel de Dios

447 EVANGELISTA.

Walang sakit na gumamot o bumunot.

dahil sa mga kasakunaan sa buhay na kasalukuyang tinatawid ngayon ng daigdig, gayon may pagdating ng araw ng kapayapaan sa sinubob, na mithi nating lahat, pagtatakdâ ng makapangyarihang mga bayan ng kung paano ang magiging kalagayan ng maliliit na mga bansâ, hindi ngâ mapagaa-linlanganang málalakip ang lupaing ito sa pagbabagong iyang gagawin sa lahat, tungkol sa kalakaran ng pamahalaan sa bawat isa, at yamang gayo'y dapat ngang máhandâ ang kapuluang ito upang maipakita ang lalóng magaling at maliwanag na pagpapatibay ng kaniyang pagkasulong sa paglagô, ang lalóng matinkad na kanyang dunong at kaya sa harap ng Hukuman ng mga bansâ.

Sa gayon, Akó, na si Francis Burton Harrison, Gobernador General ng Sangkapuluang Pilipinas, sa pagalinsunod sa ikalawang pangkat ng Kautusang bilang 2352, na itinakdâ ng Lehislatura Pilipina ng ika 28 ng Pebrero ng 1914, ayon sa pagbabagong ginawâ ng Kautusang 2766, na itinakdâ ng Lehislatura ring iyon ng ika 18 ng Marso ng 1918, aking ilinalathala itóng pahayag, sa pamamagitan ng kasulatang ito, at aking itinataning na kaarawan ng senso ang ika 31 ng Disyembre ng taon ng Panginoong Dios na 1918, araw ng pagpapasimula ng "enumeración" (pagbilang) sa mga probinsiang mahusay na ó di pa mahusay ang pagkatatag sa Sangkapuluang Pilipinas, na dito'y kalakip ang lupaing saklaw ng Departamento ng Mindanao at Sulú; at itutuloy, kahi't linggô at pista ang gayong gawâ, hanggang sa matapos na lubós.

Inaasahan sa mga probinsia at subprobinsiang mahusay ang pagkatayô, liban na lamang sa probinsia Montañosa at sa Departamento ng Mindanao at Sulú, ay gagaganapin ang "enumeración" ng mga "enumerador" (tagabilang), na anop't ang maitititik ng bawat isa sa kanilay hindi magkukulang sa limangpung tao sa isang araw, na pasisimulan ang bagay na ito buhat sa pagliliwanag sa umaga, hanggang sa paglililim sa hapon Gagaganapin ang "enumeración" sa lalawi-

LIBRERIA Y PAEPELRIA

DE

P. S. Viuda de Soriano.

Rosario 225 y Plaza del Conde No. 1008, Binondo.

Nagbibili ng mga aklat sa tagalog, kastila at inglés; ng mga kuaderno, pluma, lapis, tinta, papel at ibp.

Boong giliw na tinatanggap ang lahat.

Damas

En estos tiempos tan delicados para la salud, por el temido viruela y otras enfermedades contagiosas, lo mejor es estar prevenidas, mandando todas nuestras ropas a lavar y desinfectar en la conocida lavandería de vapor.

SANITARY STEAM LAUNDRY

Teléfono 529.

gang Bulubundakin at sa Departamento ng Mindanao at Sulú, alinsunod sa mga palatuntunang itatadhanâ ng Director ng senso, sangayon sa kalagayan ng bayan at ng mga mamamayan doon.

Sisiyasatin ng Inspector ang anomang pagkukulang sa bilang na dito'y tadhanâ sa alin mang distrito (pook), at liban na lamang kung mapatibayang ang ipinagkulang ay mula sa mga kadahilanang hindi mangyayaring iwasan ng mga "enumerador" samakatuwid bago'y dahil sa isang kapansanang di napipilan, hindi muna ibibigay sa kanya, ang kukulang bayad sa panahong kanyang ipinagkulang hanggang sa itadhanâ ng Director ng senso ang marapat na kahatulán.

Sa katibayan ng sinaysay, ilinagdâ ko sa pahayag na ito ang aking lagdâ at ipinalagay ko rito ang Dakilang Tatag ng pamahalaan ng Sangkapuluang Pilipinas.

Lagdâ sa ciudad ng Maynila ngayong ika 24 ng Mayo ng taon ng Panginoong Dios na 1918. (May lagdâ) **FRANCIS BURTON HARRISON**, Gobernador General.

PASANGLAAN

NI

FAUSTO O. RAYMUNDO.

Daang Ilaya blg. 641-645 pagliko sa Aceiter sa San Nicolás, Maynila.

MATAAS humalagâ sa isinasanla, MABABA ang patubo. MADALING pansanlaan at gayon din kung tubusan.

Nagbibili ng mga hiyas na BRILLANTE, PERLAS, GINTO at PILAK sa halagang lalong mura.

Prudencio A. Remigio

ABOGADO

BUFETE RESIDENCIA
Arias Building 1249 Croquieta,
211 Carriedo, Sta. Cruz. Sta. Cruz, Manila

SASTRERIA Y SOMBRERERIA

Ibig ba ninyong magkaroon ng mga mainam na kasuotan ayon sa bagong panahon? Kung gayon, magsadya kayo sa patahan ni

ISAIAS ALVARAN

606 Azcarraga, Tondo.

Tel. 8373

MANILA.

SASTRERIA "BAGONG SUPLING"

N.o 909 Ongpin, Sta. Cruz, Manila.

GIRIAGO SANTIAGO

YUTIVO SONS HARDWARE Co.

PLAZA CERVANTES 3-9

Direct Importers

Shipchandlery, Hardware and Plumbing Corrugated Roofing-Galv. Iron Sheets--Bars Iron--Steel Plates--Carpenter Tools and Paints-Varnish-Mining Supplies--Etc. Etc.

CABLE ADDRESS:

"YUTIVO"

MANILA

TEL. 179

P. O. B. 47

TAN SENGUAN Y SOBRINOS

San Gabriel Nos. 3-5

MANILA I. F.

Comerciantes en Productos del País. Importación y Exportación. Comisiones y Consignaciones.

SUCURSALES:

CARIGARA Y TACLOBAN (LEYTE)

Dirección Telefónica—TANSENGUAN, Tel. 1260. P. O. B. 1029.

TAN SENGUAN Y CO.

Muelle de Binondo No. 157, Manila, I. F.

COMERCIANTES EN TODA CLASE DE PRODUCTOS DEL PAIS.

IMPORTACION Y EXPORTACION.

IMPORTACION DIRECTA DE ARROZ.

EXPORTADORES DE AZUCAR PARA CHINA Y JAPON.

COMISIONES Y CONSIGNACIONES.

Tel. 4584

P. O. B. 1253

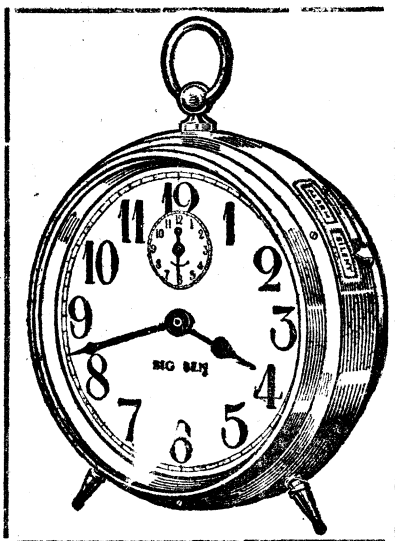
Dirección Telefónica
"YEKGUAN"

DESEAMOS

A Nuestros Parroquianos y Amigos

ETERNAS FELICIDADES
y PAZ, PROGRESO y
PROSPERIDAD en el
AÑO NUEVO.

Este es el RELOJ que anuncia de una manera
cronométrica la primera hora del AÑO NUEVO

Por eso cada persona debe tener de
esto en su casa

H. E. Heacock Co.

ESCOLTA 121-123